

Česká zemědělská univerzita v Praze

Institut vzdělávání a poradenství

Katedra profesního a personálního rozvoje

**Česká
zemědělská
univerzita
v Praze**

***Průřezové téma Člověk a svět práce a jeho aplikace ve výuce
praktického vyučování na středních odborných školách***

Bakalářská práce

Autor: **Lenka Buchar**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

2023

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Institut vzdělávání a poradenství

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Lenka Buchar

Učitelství praktického vyučování

Název práce

Průřezové téma Člověk a svět práce a jeho aplikace ve výuce praktického vyučování na středních odborných školách

Název anglicky

Cross-sectional topic Man and the world of work and its application in education of practical teaching at secondary vocational schools

Cíle práce

Na základě analýzy průřezového tématu Člověk a svět práce (RVP pro SOŠ a SOU) vytvořte návrh pro výuku praktického vyučování s aplikací uvedeného průřezového tématu pro vybranou odbornou školu.

Metodika

Analýza průřezového tématu Člověk a svět práce (RVP pro SOŠ a SOU).

Tvorba návrhu pro výuku praktického vyučování s aplikací uvedeného průřezového tématu pro vybranou odbornou školu.

Případné ověření vlastního návrhu v praxi.

Harmonogram zpracování práce:

Návrh struktury práce v bodech a předložení ke kontrole vedoucí práce: do 20. 5.

Zpracování rukopisu práce na základě Metodiky pro zpracování absolventských prací (viz web IVP) a průběžné kontroly textu do 20. 1. Pokud byla pro zpracování použita vzorová šablona nabízená uvedenou metodikou, finální rukopis nebude posílán vedoucí práce ve formě šablony. Předložení rukopisu kompletní práce ke kontrole vedoucí práce: 30 dní před termínem odevzdání práce.

Na základě zapracování připomínek vedoucí práce bude udělen do ÚIS zápočet.

Po udělení zápočtu – finální adjustace a odevzdání práce ve dvou výtiscích na studijní oddělení + elektronické odevzdání do ÚIS: v termínu vypsáném pro odevzdání absolventských prací.

Doporučený rozsah práce

Dle pravidel pro psaní závěrečných prací

Klíčová slova

odborná škola, praktické vyučování, průřezové téma Člověk a svět práce

Doporučené zdroje informací

FRŇKOVÁ, Pavla et al. Metodická příručka k tématu Člověk a svět práce. [Brno]: JCMM, z.s.p.o., 2020. 240 stran. ISBN 978-80-907859-1-5.

KŘÍŽ, E. Základní principy didaktiky praktického vyučování: pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2018. ISBN 978-80-213-2846-4.

VOTAVA, J. Teoretické základy didaktiky: pro střední odborné vzdělávání. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Institut vzdělávání a poradenství, 2018. ISBN 978-80-213-2859-4.

www.nuv.cz

www.rvp.cz

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – IVP

Vedoucí práce

doc. PhDr. Radmila Dytrtová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra profesního a personálního rozvoje

Elektronicky schváleno dne 25. 4. 2022

Mgr. Jiří Votava, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 7. 6. 2022

Ing. Karel Němejč, Ph.D.

Pověřený ředitel

V Praze dne 02. 03. 2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Průřezové téma Člověk a svět práce a jeho aplikace ve výuce praktického vyučování na středních odborných školách* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých zdrojů. :

Jsem si vědoma, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze práce je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V dne

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě předně poděkovala své vedoucí doc. PhDr. Radmile Dytrtové, CSc. za její pomoc a cenné rady při sepisování této práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a svému manželovi za neutuchající podporu v průběhu celého dálkového studia, které i pro ně bylo v mnoha ohledech náročné. Závěrem bych ráda poděkovala Mgr. Davidu Sogelovi za revizi textu a pomoc s technickou stránkou práce.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem Průřezové téma *Člověk a svět práce a jeho aplikace ve výuce praktického vyučování na středních odborných školách* se zabývá problematikou průřezového tématu Člověk a svět práce na příkladu středoškolského oboru Kadeřník. Cílem práce bylo vytvořit návrh pro výuku oboru Kadeřník v podobě nového didaktického materiálu pro pedagogy, který by pomohl vyučovat témata spadající do tohoto průřezového tématu, které by bylo aplikovatelné pro vybranou střední školu. V rámci teoretické části byl analyzován současný revidovaný Rámcový vzdělávací program pro obor Kadeřník, který byl následně komparován s jeho předchozí verzí. V rámci praktické části práce došlo k vytvoření nového didaktického materiálu, pracovního listu. Aby došlo k naplnění vytyčených cílů, list byl speciálně vytvořen pro odborného vyučování a následně vyzkoušen v rámci jedné vyučovací jednotky s žáky 3. ročníku Střední živnostenské školy Sokolov. List byl rozdělen na tři tematické bloky spadající do průřezového tématu Člověk a svět práce. Na základě závěrečné diskuze došlo k navrhnutí dalších možností, jak by mohl být didaktický materiál upraven, aby byl využitelný i pro nižší ročníky.

Klíčová slova

odborná škola, praktické vyučování, průřezové téma Člověk a svět práce

Abstract

The bachelor's thesis entitled Cross-cutting theme Man and the world of work and its application in the teaching of practical teaching at secondary vocational schools deals with the issue of the cross-cutting theme Man and the world of work on the example of the high school subject of Hairdressing. The aim of the work was to create a proposal for teaching the Hairdressing field in the form of new didactic material for teachers, which would help teach topics falling within this cross-cutting topic, which would be applicable to the selected high school. As part of the theoretical part, the current revised Framework Education Program for the field of Hairdressing was analyzed, which was then compared with its previous version. As part of the practical part of the work, a new didactic material, a worksheet, was created. In order to fulfill the set goals, the sheet was specially created for professional teaching and subsequently tested within the framework of one teaching unit with the 3rd year pupils of the Sokolov Secondary Trade School. The paper was divided into three thematic blocks falling under the cross-cutting theme Man and the world of work. On the basis of the final discussion, other options were proposed as to how the didactic material could be adjusted to make it usable even for lower grades.

Keywords

vocational school, practical teaching, cross-cutting topic Man and the world of work

OBSAH

Úvod.....	10
TEORETICKÁ VÝCHODISKA	12
1.1 Cíle a použité metody.....	12
1.2 Charakteristika a vývoj vybraného studijního oboru	12
1.3 RVP pro vybraný studijní.....	13
1.4 Revize RVP a její dopady	14
1.5 Charakteristika průřezových témat	17
1.6 Obsah PT Člověk a svět práce a jeho cíle	18
1.7 Obsah průřezového tématu ČSP.....	19
1.8 Možnosti zařazení PT Člověk a svět práce do vzdělávání	21
PRAKTICKÁ ČÁST	24
2 Příprava podkladů pro praktickou část	24
2.1 Výběr a popis místa praxe.....	25
2.2 Sestavení pracovního listu.....	26
2.3 Členění pracovního listu	27
3 Realizace praktické části	29
3.1 Úvod a fáze motivační	29
3.2 Fáze expoziční.....	30
3.3 Fáze fixační	31
3.3.1 Část 1 pracovního listu – Živnost, provozovna, hygiena.....	31
3.3.2 Část 2 pracovního listu – Komunikace	34
3.3.3 Část 3 pracovního listu – Vlastnosti kadeřníka	35
3.4 Fáze diagnostická.....	36
3.5 Závěr, shrnutí a ukončení odborného výcviku	36
3.6 Zhodnocení praxe žáky a mistrovou	37
4 Vlastní doporučení	39
Závěr	42
Seznam použitých zdrojů.....	45
Seznam použitých zkratk	49
Seznam příloh	49

Úvod

Bakalářskou práci s názvem *Průřezové téma Člověk a svět práce a jeho aplikace ve výuce praktického vyučování na středních odborných školách* jsem se rozhodla sepsat z osobního důvodu, kdy mi v rámci mého středoškolského studia vadilo, že se v mnoha případech nepotkává s vyučovanou teorií. Mnoho znalostí, které jsem od začátku své kadeřnické praxe potřebovala, jsem si musela po škole dohledávat. Než jsem začala chodit na vysokou školu, myslela jsem si, že jsou špatně vypracovány osnovy. Postupem času jsem ale zjistila, že jde spíše o špatné propojování cílů s výstupy, které se tematicky týkají průřezových témat. I vzhledem k mému celoživotnímu zaměření na praxi jsem se rozhodla i svou práci zaměřit na průřezové téma Člověk a svět práce, které by mělo dát žákům a žákyním vhled do světa práce. I na základě toho, co jsem se učila na univerzitě, jsem dospěla k závěru, že právě průřezová témata jsou v českém školství málo akcentována, a ačkoliv se jedná o klíčovou kompetenci, kterou by měli mít všichni absolventi středních odborných škol. Cílem mé práce je dokázat, že je užší propojení praxe, odborného výcviku a teorie, tedy důležitých teoretických znalostí spadajících do průřezového tématu Člověk a svět práce, možné.

Předkládaná bakalářská práce se opírá o různé zdroje mapující jak samotný kadeřnický obor, tak i didaktiku průřezových témat. Jistě nejdůležitějším zdrojem, o který se v práci budu opírat, je revidovaný Rámcový vzdělávací program pro obor Kadeřník vydaný Ministerstvem mládeže a tělovýchovy. Obsah tohoto RVP budu doplňovat dalšími metodickými příručkami, které se tématem Člověk a svět práce zabývají a byly vydány v poměrně nedávné době. Jedná se především o dva díly vydané Zdeňkou Szebestovou a jejím kolektivem s názvem *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol 1. a 2. díl*, které byly vydány ještě před revizí RVP v roce 2012. Doplnit tato díla se pak po obsahové stránce chystám knihou *Metodická příručka k tématu Člověk a svět práce* Pavly Frňkové a kolektivu z roku 2020. Tato rozsáhlá práce nabízí velké množství návrhů a modelových situací, jak může vyučující vést hodiny zaměřené na učivo spadající do průřezového tématu Člověk a svět práce. Jmenovaná základní díla následně hodlám doplnit o další dostupné zdroje.

Pro sepsání praktické části práce pak budou využity knihy autorské dvojice Radmila Dytrtová a Emil Kříž. Obě tyto knihy mě doprovázely v průběhu mého studia a chci se o ně opírat i mimo akademické prostředí. První kniha s názvem *Teorie a praxe teoretického vyučování* by měla sloužit jako opora pro přípravu mé praktické práce, jejíž cílem je vytvořit a vyzkoušet pracovní list přímo vytvořený pro žáky a žákyně oboru kadeřník. Pracovní list má být zaměřen především na výuku problematiky spadající do průřezového tématu Člověk a svět práce. Praktická část bude podle jmenované knihy rozdělena do klasických 5 vyučovacích fází. Kapitola se tak skládá z Úvodu a fáze motivační, fáze expoziční, fáze fixační, fáze diagnostické a závěru. Co se užitých didaktických metod týká, budu při přípravě využívat knihu Emila Kříže *Základní principy didaktiky praktického vyučování* z roku 2018.

Poslední část mé bakalářské práce bude zaměřena na reflexi užitého pracovního listu i celé vyučovací hodiny. Při sepisování této části se budu opírat o komentáře a návrhy ze strany žáků a žákyně, vyučující daného předmětu i mé osobní poznatky. Ty budou shrnuty v poslední číslované kapitole práce s názvem Vlastní shrnutí, po kterém bude následovat Závěr práce.

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Cíle a použité metody

Ve své práci s názvem *Průřezové téma Člověk a svět práce a jeho aplikace ve výuce praktického vyučování na středních odborných školách* jsem použila několik metod. Tou nejdůležitější užitou metodou byla analýza provedená na základě průřezového tématu Člověk a svět práce. V teoretické části mé práce analyzuji dosavadní vývoj rámcového vzdělávacího plánu (dále RVP) pro střední odborné školy (dále SOŠ) a střední odborná učiliště (dále SOU). Cílem této metody bylo zachytit postupný vývoj tohoto průřezového tématu v rámci předpisů MŠMT v posledních letech, jejich důležitost v rámci oboru vzdělávání 69 – 51 – H/01 Kadeřník a uplatnitelnost těchto výstupů nejen v rámci praktického vzdělávání, ale především v rámci samotné kadeřnické praxe.

Ve své práci se opírám také o školní vzdělávací programy vybraných škol, kde je obor kadeřník vyučován. Na základě těchto dat následně komparuji, jak je toto průřezové téma vyučováno na jednotlivých školách, jaký akcent je dle konkrétních ŠVP tomuto tématu kladen a zda je možné doporučit některý z těchto přístupů.

Praktická část této práce, která se opírá o teorie a praxe praktického vyučování, prezentuje některé návrhy ať už mé či jiných autorů, jak vyučovat praktické vyučování s akcentem na průřezové téma Člověk a svět práce. Cílem praktické části práce je ukázat, jaké jsou možnosti při propojení kadeřnické praxe s praktickým výcvikem na příkladu pracovního listu, který jsem vytvořila a vyzkoušela během jedné vyučovací jednotky.

1.2 Charakteristika a vývoj vybraného studijního oboru

Obor kadeřník je dle klasifikace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) řazen mezi obory H, tedy osobní a provozní služby (edu.cz, Osobní a provozní služby, 2022). Tento obor se studuje v ČR na středních odborných učilištích po dobu 3 let v denní formě vzdělávání či 1 až 2 roky, pokud uchazeč již získal na jiné škole střední vzdělání. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 14).

Studium, stejně jako následná praxe, by mělo spojovat několik důležitých dovedností. Jde nejen o schopnost být dostatečně zručný při různých druzích stříhu, ale také o to dokázat individuálně prokázat estetického citění, přizpůsobit každému člověku daný užitý technologický postup, správně s ním komunikovat, vysvětlovat a zároveň ovládat základní matematické a podnikatelské dovednosti. Právě tuto všestrannost si musí žáci osvojit v průběhu středoškolského vzdělávání. Pro mnohé, kteří obor dostudují, je však ve výsledku sama práce natolik náročná, že obor opouští a hledají si jiné zaměstnání. Příkladem je například kraj Vysočina, kde se po dokončení studia oboru kadeřník věnuje pouze jedna třetina absolventů. (Zprávy z Vysočiny, 2022).

Kadeřnická profese v sobě spojuje několik oborů dohromady. Absolvent pracuje manuálně, musí zvládnout několik hodin v kuse udržet ruce v ne úplně přirozené poloze, aby si vydělal dostatek. Zároveň je mnohdy psychologem, vrbou pro stálé zákazníky, kteří s přibývajícimi návštěvami stále více navazují vzájemný kontakt a otvírají osobní problémy. Také je svým způsobem lékařem, protože musí znát práci s vlasy, měl by je umět diagnostikovat, jednotlivé užití metody přizpůsobit struktuře a vzhledu vlasů a doporučit zákazníkovi či zákaznici, jaké užívané prostředky by byly vhodnější při péči o vlasy. V neposlední řadě by měl být také alespoň trochu zdatný ekonom a podnikatel, který si dokáže spočítat výši vkladů, které do práce přináší, odhadnout denní zisky a podle toho nastavit cenu za svou práci. Především v dnešní době je velice těžké se správně ocenit. Přibývající salóny a takzvané barber shopy změnily pohled na kadeřnickou profesi a ukázaly mnohým lidem novou cenu za služby. Zároveň tu v posledních letech vzniklo díky nim velmi konkurenční prostředí (Reservio, 2022).

1.3 RVP pro vybraný studijní

Výše jmenované nároky a získávané znalosti a dovednosti jsou úzce spjaty s průřezovým tématem *Člověk a svět práce*, které je součástí Rámcového vzdělávacího plánu pro obor vzdělávání Kadeřník. „*Rámcové vzdělávací programy (RVP) tvoří obecně závazný rámec pro tvorbu školních vzdělávacích programů škol všech oborů vzdělání v předškolním, základním, základním uměleckém, jazykovém a středním*

vzdělávání. Do vzdělávání v České republice byly zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).“ (edu.cz, RVP, 2022) Pro jednotlivé školy a jejich jednotlivé zaměření existují konkrétní RVP, které dále studium na dané škole upravují. Na základě těchto obecných RVP pak každá škola vytváří svůj vlastní Školní vzdělávací program (ŠVP), který je již konkrétní realizací obecného RVP. Obor kadeřník se studuje na středních odborných učilištích (SOU), které sepisují své ŠVP na základě těchto obecných závazných RVP vydávaných MŠMT.

V RVP je možné nalézt detailní popis všeho, co se studia budoucích kadeřníků týká. Dokument začíná charakteristikou daného RVP, dále jsou vymezeny cíle RVP, kompetence, které by měl absolvent studiem získat a vlastně se k jejich výuce daná škola zavazuje, dále je rozebíráno uplatnění absolventa daného oboru a organizace vzdělávání. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 2). Největší část RVP pak tvoří tzv. kurikulární rámce. Následně jsou popisována průřezová témata. Jednotlivé oblasti vzdělávání v oboru kadeřník spojují čtyři průřezová témata – *Občan v demokratické společnosti, Člověk a životní prostředí, Člověk a svět práce a Informační a komunikační technologie*. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 51-59). Tato práce se zabývá právě průřezovým tématem Člověk a svět práce a jeho aplikace při výuce praktického vyučování v oboru kadeřník.

1.4 Revize RVP a její dopady

Než se blíže zaměřím na toto průřezové téma, zmíním ještě, že od doby mého studia prošly RVP určené pro střední odborné vzdělávání SOV aktualizací. MŠMT vydalo od 1. září 2020 aktualizované RVP pro SOV. Tyto aktualizované RVP obsahují oproti původně platnému RVP několik změn, které jsou důležité i pro mnou zkoumané průřezové téma Člověk a svět práce. Nutné je říci, že všechny školy měly od vydání aktualizovaných RVP dva roky na to, aby upravily své ŠVP a nejpozději od 1. 9. 2022 vyučovali dle aktualizovaných RVP (edu.cz, Aktualizované RVP SOV, 2022). MŠMT v průběhu několika let provedlo celkem tři rozdílné revize – tzv. Malou revizi pro základní vzdělávání v oblasti ICT, Velkou revizi pro celé RVP základního vzdělávání

ZV a již zmíněnou třetí revizi RVP SOV, která se týká i oboru kadeřník (edu.cz, Aktuální revize RVP, 2022).

Při pohledu do RVP, ve kterém MŠMT nechalo úmyslně označené zaznamenané změny, jsem zjistila, že revize, které proběhly, se nejvíce týkají určitých jednotlivých oblastí, především výuky matematiky, která byla nově v souhrnu posílena na 4 vyučovací hodiny týdně za studium. Jinak byla většina RVP zachována bez větších změn. (edu.cz, RVP Kadeřník s revizemi, 2020, str. 51).

Rozhodně významné je ale seškrtnání odborných kompetencí, které má škola absolventovi poskytovat. Zmíním především kompetence označené písmenem g) *Jednat se s zákazníky, spolupracovníky a obchodními partnery* (edu.cz, RVP Kadeřník s revizemi, 2020, str. 13) a písmenem h) *Vést podnikovou agendu* (edu.cz, RVP Kadeřník s revizemi, 2020, str. 13-14). V těchto dvou oblastech, pokud odhlédnu od některých změn v technologických postupech a estetických požadavcích (edu.cz, RVP Kadeřník s revizemi, 2020, str. 13) proběhly největší změny.

Když se konkrétně zaměřím na změny v části g), vidím, že se týkají především seškrtnání kompetencí a jejich zjednodušení. Z původních sedmi kompetencí jich bylo pět vyškrtnuto a pouze jedna nová obecná kompetence byla dodána. Nově by si tak v oblasti týkající se jednání se zákazníky, což je jedna z nejdůležitějších částí, kterou, jak dále dokážu, právě průřezové téma *Člověk a svět práce* zastupuje, měli osvojit pouze tři kompetence (edu.cz, RVP Kadeřník s revizemi, 2020, str. 13). Konkrétně se jedná o to, aby: „*vystupovali profesionálně a kultivovaně ve vztahu k zákazníkům, spolupracovníkům a obchodním partnerům; uplatňovali znalosti z psychologie při komunikaci s klientem; pečovali soustavně o rozvoj své osobnosti*“ (edu.cz, RVP Kadeřník s revizemi, 2020, str. 13). Redukovány tak byly mnohé kompetence z původního Rámcového vzdělávacího programu (RVP) pro obor vzdělávání kadeřník z roku 2007, podle kterého do těchto odborných kompetencí MŠMT řadilo navíc to, aby absolventi: „*vhodně navazovali kontakt se zákazníky, uměli s nimi hovořit a naslouchat jim; poskytovali zákazníkům poradenské služby z hlediska pravidelné domácí péče o vlasy a jejich úpravy do požadovaného účesu; řešili nezvyklé a problémové situace ve styku se zákazníky, spolupracovníky i obchodními partnery; uměli se vyrovnat se stresovými situacemi, regulovali své chování, aby nedocházelo ke*

konfliktům a napětí mezi lidmi, pečovali o své duševní zdraví; pečovali o svůj vzhled a osobní hygienu“ (zpd.nuov.cz, RVP Kadeřník, 2007, str. 15).

Při pohledu na obsah dřívějšího RVP, které bylo do současné podoby v roce 2022 redukováno, je jasné, že zrovna tyto uvedené odborné kompetence nemůže vzdělávací proces zcela vyškrtnout a musí se objevit alespoň částečně v jiné podobě. Vždyť sama dobře z praxe vím, že umět navázat kontakt se zákazníky je naprosto klíčové stejně jako je vyslechnout či dát si záležet, abych dobře vypadala, neboť svým vzhledem a stylem reprezentuji svůj salon. Podobně v praxi nezanedbatelná je nutnost umět s lidmi jednat v konfliktních či stresových situacích. Při této části si vzpomínám na nedávný lockdown v průběhu pandemie COVID 2019, kdy návštěva kadeřnictví (či mnohdy nemožnost navštívit kadeřnictví) působila na zákazníky velmi stresově a celá doba se promítala na stylu jejich jednání i fakticky práci jako takové.

Skutečně tyto původní obecné kompetence nemohou být úplně vyškrtuty, což si zřejmě uvědomilo i MŠMT, neboť v obecnější formě byla většina z nich přenesena na průřezové téma *Člověk a svět práce* (edu.cz, RVP Kadeřník s revizemi, 2020, str. 58). Rozhodně ale nejsou tyto klíčové odborné kompetence uvedeny již tak konkrétně jako ve verzi v roce 2007.

Na základě toho, co bylo popsáno, mohu říci, že i když v posledních letech proběhla změna RVP, která rozšířila výuku matematiky či naopak formálně seškrtala obsahovou stránku nutných kompetencí u průřezového tématu *Člověk a svět práce*, přesto mnohé z těchto formálních zásahů příliš nezměnily obsahovou stránku ČSP. Sama si myslím, že i když MŠMT vyškrtlo některé přímo pojmenované kompetence jako vhodné navazování kontaktu se zákazníky či poskytování poradenských služeb zákazníkům, nelze si představit, že by ve skutečnosti nechtěli, aby tyto kompetence nebyly vyučovány. Spíše si myslím, že možná i v souvislosti se společenskou vlnou omezující některé genderové a jiné rozdílnosti vše úředníci zjednodušili tím, že osobní péči a hygienu zařadili do části péče o osobní rozvoj. Tímto krokem veškeré, pro profesi kadeřníka tolik nutné komunikační dovednosti, byly shrnuty do části znalosti z psychologie při komunikaci s klientem. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 12). I přesto, že není jasně řečeno, o co se jedná, tak věřím, že například dlouholeté a zkušené kadeřnice, které vedou praktický výcvik neopomenou tuto podstatnou stránku

práce učit. Pokud bych nicméně měla možnost, rozhodně bych sadu kompetencí v TP *Člověk a svět práce* rozšířila, aby bylo všem učitelům zřejmé, jaké všechny kompetence z oblasti psychologie by měli předat.

1.5 Charakteristika průřezových témat

Průřezové téma (PT) *Člověk a svět práce* (ČSP) patří do skupiny témat, které jsou na jednu stranu důležitou složkou vzdělání, protože se na ně klade společenský důraz (Szebestová a kol., 2012a, str. 5), na druhou stranu se jedná o témata, která nemají přímé zastoupení ve vyučovaném předmětu. Na rozdíl od češtiny či cizího jazyka nemá PT ČSP svou týdenní časovou dotaci a přímo vymezenou konkrétní osnovu. Jedná se o část, která je součástí více předmětů a jejich témat zároveň.

Jak píše Zdeňka Szebestová, jedná se o témata, která by měla celým kurikulem prostupovat. Sama hodnotí, že je to významné nejen z hlediska osobního rozvoje žáků, ale také celé společnosti. Důsledně by navíc žáci měli být také připravováni na neustálé rychlé změny typické pro 21. století. (Szebestová a kol., 2012a, str. 5). Jednoduše řečeno se jedná o témata, která otevírají budoucím absolventům SOU rozhled a měly by jim pomoci zvládnout se orientovat ve společnosti.

V současném, platném RVP v roce 2022 jsou uvedena čtyři průřezová témata (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 2). První téma se nazývá *Občan v demokratické společnosti*. Cílem tohoto PT je pracovat s žáky tak, aby u nich byly vytvořeny takové postoje a hodnotové orientace, které dle ministerstva jsou potřebné pro demokracii a její budoucí zdokonalování. Do této oblasti jsou řazeny mimo postojů a hodnot také snahy o vybudování větší občanské gramotnosti žáků. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 51).

Druhé PT *Člověk a životní prostředí* má za cíl vést žáky k udržitelnému rozvoji a zároveň je seznamovat s ekologickými problémy a tématy, jako je vliv životního prostředí na život. RVP pokládá za nezbytné připravit budoucí generace tak, aby byly schopné jednat a přemýšlet udržitelně, tedy ctily principy udržitelného rozvoje. Právě toto vědomí si nutnosti udržení kvality života, stejně jako jeho jednotlivých složek, považuje MŠMT za klíčové. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 52).

Třetí PT s názvem *Informační a komunikační technologie (ICT)* se zaměřuje na to, aby žáky seznámilo s moderními technologiemi, možnostmi ICT, varovalo je před hrozbami a hlavně se postaralo o to, aby digitalizace a technologizace každodenního života nezpůsobily obtíže v jejich soukromém a pracovním životě, naopak je jeho cílem naučit žáky tyto vymoženosti využívat. Zdeňka Szebestová přímo uvádí tezi, že informační gramotnost je stejně důležitá v současné době, jako znalost čtení, počítání a psaní. (Szebestová a kol., 2012a, str. 54). Nejde nicméně o úplně novou věc, neboť dlouhodobě patrný význam vedl i k aktuální revizi RVP ZV (NPI, Z čeho revize vychází, 2023).

Všechna jmenovaná průřezová témata jsou součástí každodenního života, o kterém má budoucí kadeřnice a kadeřníky poučit poslední, pro tuto práci klíčové téma *Člověk a svět práce*.

1.6 Obsah PT Člověk a svět práce a jeho cíle

Průřezové téma *Člověk a svět práce* je dle knihy *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol* považováno za „významnou část kurikula počátečního středního vzdělávání“ (Szebestová a kol., 2012b, str. 55). Cíl tohoto průřezového tématu je v této knize spatřován v podobě úspěšného uplatnění na trhu práce, stejně jako v životě (Szebestová a kol., 2012b, str. 55). Podobně i MŠMT ve svém aktualizovaném RVP z roku 2022 stanovuje, že cílem PT ČSP je to, aby byl žák vybaven praktickými znalostmi a dovednostmi do té míry, aby byl schopen být nejen od počátku efektivním článkem trhu práce, ale by byl také schopen se dále v rámci dynamického a měnícího se trhu práce přizpůsobit (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 54).

Dále je v dokumentu uvedeno, že právě díky kariérovému vzdělávání by měl být schopen řídit a rozvíjet svůj život i svou kariéru. Samozřejmostí pak je, že studium poskytuje také touhu po seberealizaci jak profesní, tak i osobní, čímž pomáhá i nastalé změny chápat jako běžnou součást života. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 54).

Jak samotné citace i název průřezového tématu napovídá, hlavní získanou kompetencí je být úspěšný na trhu práce i v pracovním životě. Správné zapojení tohoto

průřezového tématu do jednotlivých vyučovacích předmětů má tedy zajistit, že člověk, absolvent, v našem případě vyučený kadeřník či vyučená kadeřnice, uspěje na trhu práce a zařadí se do pracovního procesu. Stejný předpoklad má i Zdeňka Szebestová, pro kterou bude takovýto cíl naplněn ve chvíli, kdy žáci přeberou odpovědnost za vlastní život, tedy budou mít schopnost v reálném životě ocenit vzdělávání i svou kvalifikaci. (Szebestová a kol., 2012b, str. 55).

Budoucí absolvent má být školou veden tak, aby byl odpovědný za svůj osobní život, měl nějaký životní plán, sny a osobní cíle, neustále se vzdělával a posouval, aby si zajistil konkurenceschopnost na trhu práce, znal podmínky ve světě okolo něj a dokázal se jim přizpůsobit, uměl vyhledávat v relevantních zdrojích, dokázal prezentovat jak zaměstnavatele, tak i sám sebe, znal základy pracovního a občanského práva, stejně jako klíčové předpisy důležité pro soukromé podnikání a dokázal si poradit i v případě neúspěchů, tedy znal i možnosti kariérového poradenství (edu.cz, RVP Kadeřník s revizemi, 2020, str. 58). Stanovení těchto kompetencí je značným rozšířením oproti původní verzi RVP a dle mého se jedná v mnohém i o reakci na změnu kompetencí (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 54-55). Vytýčené cíle nového RVP se nicméně shodují s tím, jak je průřezové téma *Člověk a svět práce* popsáno v knize Zdeňky Szebestové. Ta především klade důraz na znalost právních norem, umění se přizpůsobit pracovnímu trhu i v rámci EU či mít dostatečné vzdělání v oblasti finančnictví a finanční gramotnosti (Szebestová a kol., 2012b, str. 55-56).

1.7 Obsah průřezového tématu ČSP

Nový revidovaný Rámcový vzdělávací program MŠMT dělí průřezové téma ČSP do čtyř tematických okruhů. První se nazývá *Individuální příprava na pracovní trh*, druhý *Svět vzdělávání* následující pak *Svět práce* a poslední je označen jako *Podpora státu ve sféře zaměstnanosti* (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 55). K jednotlivým tématům jsou přiřazeny kompetence, které by měly být v průběhu studia předány.

V rámci tematického okruhu *Individuální příprava na pracovní trh* by měly být budoucím kadeřníkům a kadeřnicím předány schopnosti sebereflexe, komunikace i

vyhledávání. Jedná se o velmi široce pojatý okruh, který má přesah vlastně do všech vyučovaných předmětů v rámci SOV. V rámci různých aktivit spadajících do PT ČSP by tak měl být podpořen jejich přístup k učení, mimoškolní aktivity či tvorba vlastního portfolia obsahující zkušenosti a znalosti. Neméně důležitý je i rozvoj písemné a verbální prezentace, na základě které by měli být schopni obstát při aktivním hledání práce či naopak zaměstnance, měli by umět sepsat životopis a motivační dopis, nebo se naučit formulovat své osobní cíle (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 55).

Druhá tematická oblast je nazvaná *Svět vzdělávání*. V rámci něj má škola aktivně podporovat další vzdělávání svých žáků s cílem udržení konkurenceschopnosti i v budoucích letech (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 55). Tento cíl je bohužel v přímém rozporu s tím, co znám ze svého života. Většina mých spolužaček hned po získání výučního listu razantně odmítla jakoukoliv další formu rozvoje a studia, neboť školu považují za zbytečnou. Byla jsem tak jedna z mála, která se rozhodla pokračovat v dalším vzdělávání a díky nadstavbě jsem složila maturitní zkoušku. Myslím, že právě tato pasáž by měla být nejvíce podpořena různými workshopy, projekty apod., aby si stát zajistil, že absolventi nebudou s přibývajícím roky ztrácet svou konkurenceschopnost na trhu práce ať už kvůli přibývajícím technologickým postupům či neochotě se dále vzdělávat v jiných klíčových oblastech souvisejících s jejich prací.

Třetí tematický okruh nazvaný *Svět práce* cílí na trh a ekonomiku. Žáci by tak díky PT měli být seznámeni s novými trendy, požadavky zaměstnavatelů, úskalími a výhodami při práci v zahraničí, pracovním uplatnění a dalšími možnostmi uplatnění v rámci i mimo svůj obor, stejně jako se zákoníkem práce a s formami pracovní-právního vztahu (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 55). Je pochopitelné vzhledem k úzké profilaci žáků, když předpokládají, že po studiu se budou věnovat kadeřnické praxi. Jak jsem však uvedla již v předchozí kapitole, poměrně vysoké procento absolventů ale záhy přestane vykonávat kadeřnickou praxi z mnoha důvodů. (e15.cz, Nosek, 2022).

Poslední oblastí, která přímo navazuje na předchozí *Svět práce*, byla nazvána *Podpora státu ve sféře zaměstnanosti*. Jak už samotný název napovídá, cílem této části PT ČSP

je seznámit budoucí absolventy se službami a fungováním úřadu práce či s kariérovým poradenstvím (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 55).

RVP pro H/01 Kadeřník říká, že cílem tematického okruhu PT ČSP je začlenění obsahu v rámci RVP do všeobecné i odborné složky. Dále uvádí, že kariérové vzdělávání, jak mohlo být mnohými chápáno, není tématem čistě jednorázovým, které lze odučit a už se k němu nevracet. Naopak se podle RVP jedná o téma, které je nutné systematicky zapojovat po celou dobu vzdělávání. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 55). S tímto cílem uvedeným v RVP by jistě souhlasila i Zdeňka Szebestová, která na závěr kapitoly charakterizující PT Člověk a svět práce uvádí, že „*Jejich obecným posláním je přispět k rozvoji samostatného ekonomického myšlení, racionálního rozhodování a odpovědného chování žáků a tak je dobře připravit na vstup do ekonomicky aktivního života*“ (Szebestová a kol., 2012b, str. 56). Pokud by se toto v praxi dařilo, bylo by to skvělé, ale jak toho dosáhnout?

1.8 Možnosti zařazení PT Člověk a svět práce do vzdělávání

Věřím, že cílem každého správného pedagoga je nalézt způsoby, jak správně předat to, co by dle osnov mělo být odučeno ještě s přidanou hodnotou. Ačkoliv dle nedávno publikovaných výzkumů Jany Létalové nejvíce žáci od učitele očekávají autoritu a spravedlnost, vlastnosti jako *zajímavý styl výuky* či *motivace a schopnost naučit* obsadily také vysoké příčky (Létalová, 2019). Sama realizace jakéhokoliv PT je velmi složitá, protože musí být vždy spojena s některým přímo vyučovaným tématem. Nemělo by se tedy stát, alespoň jak já to chápu dle RVP MŠMT, že se z PT stane další vyučující předmět. Samotná realizace je v RVP popsána tak, že výuka by měla skloubit více věcí najednou. Ať už se jedná o sebereflexi, objevování vlastního potenciálu či řešení teoretických i praktických situací, které se vyskytnou v rámci praxe. Neméně důležitou roli hraje také možnost poznat fungování a podobu pracovního trhu a pracovat s různými konkrétními kariérovými informacemi. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 55).

RVP určené pro obor kadeřník dále vyjmenovává různé techniky, které lze v rámci výuky využívat. Jedná se např. o „*rolové hry, pracovní listy k sebepoznávání a*

vytváření osobního portfolia, simulační hry v rámci odborné praxe nebo odborného výcviku (ideálně v reálném pracovním prostředí), týmová i individuální práce, besedy s podporou sociálních partnerů, pracovních agentur, úřadů práce, odborníků z praxe apod., exkurze ve firmách a organizacích se zaměřením na odborné činnosti, organizační strukturu, celkový provoz, práce s informacemi aj.“ (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 55).

Problém nicméně nastává v tom, zda dokáže vyučující takto obtížné a zároveň praktické téma uchopit. Samo MŠMT v RVP uvádí, že PT má obecně plnit zejména motivační a také výchovnou funkci. Zároveň není nikde přesně dané, jakou formou musí škola tento úkol naplňovat. PT ČSP tak může být realizováno jak ve výuce, tak i formou jiných aktivit, které byly vyjmenovány výše. (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 2).

Kvůli velké obsahové neukotvenosti celého PT *Člověk a svět práce* bylo proto nutné, aby MŠMT poskytlo učitelům oporu ve formě metodických příruček. Jednou z těch nejnovějších je kniha Pavly Frňkové a dalších spoluautorů s názvem *Metodická příručka k tématu Člověk a svět práce*. Jedná se v současnosti o nejrozsáhlejší dílo na toto téma (Frňková et. al., 2020). Z mého pohledu se rozhodně jedná o dílo, které stojí za povšimnutí pro učitele, kteří touto problematikou zabývají. Kniha nabízí obrovskou škálu různých aktivit, které je možné s žáky provádět s cílem osvojení některých klíčových znalostí spadajících do PT ČSP.

Podobně i mnohem útlejší dvě knihy s názvem *Průřezová témata ve výuce žáků a odborných škol*, které vyšly ve dvou dílech v roce 2012 pod vedením Zdeňky Szebestové, ukazují, jak začlenit PT do ŠVP. Autorský kolektiv shromážděný okolo Zdeňky Szebestové říká, že je třeba rozložit PT ČSP do přípravy všech ročníků. Hlavním důvodem je pro ně především obsahová šíře, kterou PT ČSP zaujímá. Cíl vidí v tom, že by měli být žáci seznamováni s problémy nejen v rovině teoretické, ale také praktické v rámci praktického tréninku. Měli by tak získat již vícekrát akcentované dovednosti tolik nutné pro další životní fáze. (Szebestová a kol., 2012b, str. 56).

S tímto tvrzením souhlasím, proto jsem se rozhodla v praktické části ukázat, že v rámci praktického výcviku budoucích kadeřníků a kadeřnic je velký prostor pro to, aby bylo PT *Člověk a svět práce* více zahrnuto. Pokusila jsem se z těchto důvodů vytvořit

pracovní list a přípravu na 7 hodin praktického výcviku, během kterého se žáci nejen zabývali technikou barvení, ale zároveň tyto odborné dovednosti propojovali s různými částmi průřezového tématu.

Toto ostatně navrhuje i Zdeňka Szebestová, když říká, že efektivita, která je požadována, lze dosáhnout pouze pod podmínkou, že budou tematické okruhy a průřezová témata začleněny do více předmětů. Dle ní by tak mohlo dojít k tomu, že by se z tréninku praktického života mohla stát běžná obsahová součást každého vyučování (Szebestová a kol., 2012b, str. 56). S tímto návrhem rozhodně souhlasím, protože v ideálním případě by mohl vést k tomu, že budou žáci více motivováni a ve vzdělání jako takovém uvidí smysl, když budou naučené věci aplikovatelné záhy v praxi. Autorka nicméně dodává, že pro to, aby byly získány některé dovednosti, jako například interaktivní dovednosti, je nutné především z počátku to, aby bylo tomuto tématu vyhrazeno určité množství samostatných hodin. (Szebestová a kol., 2012b, str. 56).

Nejen tuto citaci ale i další tak pomáhají jasněji ukázat obraz toho, co se předpokládá od učitele snažícího se kombinovat PT *Člověk a svět práce* se svým výukovým předmětem. Nejde, jak bylo zmíněno o to, na který předmět, zda odborný či praktický bude PT navázáno, podstatné je, aby byli žáci a žákyně vedeni k praxi, praktickému životu a především konkurenceschopnosti na trhu práce. PT ČSP tak má také vedlejší nelehký cíl přesvědčit žáka, že vzdělávat se po celý život je nezbytnou součástí jeho práce a ve chvíli, kdy se sebevzděláním přestane, může časem zaostat oproti konkurenci natolik, že začne ztrácet klientelu.

Právě o výše zmíněné teoretické koncepci a doporučené postupy jsem se rozhodla opřít se při tvoření pracovního listu pro mou praktickou část. Jelikož byl vypracován pro předmět odborné praxe, hraje právě praktická část naprosto dominantní roli.

PRAKTICKÁ ČÁST

2 Příprava podkladů pro praktickou část

V praktické části své bakalářské práce jsem se rozhodla vyzkoušet, jaké jsou možnosti zapojení PT *Člověk a svět práce* v rámci hodin odborném výcviku u kadeřníků. Chtěla bych dokázat, že je možné navrhnout nové didaktické materiály, které budou vhodné pro praktické vyučování a zároveň budou zohledňovat látku průřezového tématu *Člověk a svět práce*. Hlavním dílčím cílem je pak ukázat, že je možné více v praxi propojovat odborný výcvik s reálným životem a potřebami budoucích absolventů, aby se uplatnili na trhu práce. Proto jsem se rozhodla vytvořit nový učební materiál ve formě pracovních listů zaměřený na propojení znalostí získaných v odborném výcviku s tématy PT ČSP.

Při přípravě praktické části své bakalářské práce jsem se rozhodla prostudovat dostupné a používané učebnice a další práce, které se tématem odborného výcviku zabývají, a ty propojit s teoretickými znalostmi o PT ČSP. Jedním z dílčích cílů, které navazovaly na hlavní cíl mé bakalářské práce, je vytvořit nový pracovní list na průřezové téma *Člověk a svět práce*. Druhým dílčím cílem je ho následně využít v hodině odborného výcviku a za pomoci reflexe od studentů zpracovat jejich připomínky a vylepšit ho.

Při analýza dostupných materiálů pro kadeřníky jsem záhy zjistila, že se struktura zdrojů od doby mého vlastního studia nezměnila. Stále se využívají při odborném výcviku ty stejné učebnice jako před lety. Problematika užívaných materiálů v kadeřnickém oboru je popsána pro studenty v knize *Materiály pro obor vzdělání Kadeřník* (Peterka, Kocourek, Podzimek, 2011). Tuto knihu sepsali autoři E. Peterka, F. Kocourek a M. Podzimek a jedná se o knihu, která vyšla již v několikátém revidovaném vydání. Základem pro její sepsání se stala publikace, která poprvé pro studenty vyšla v roce 1976 a od té doby byla několikrát upravována (Peterka, 1976).

Podobě i při studiu kadeřnických technologických postupů se i dnes využívají tři na sebe navazující učebnice z pera Ladislava Polívky a jeho kolegů nazvané *Technologie I. pro učební obor Kadeřník* (Polívka, 2010a), *Technologie II. pro učební*

obor Kadeřník (Polívka 2010b) a *Technologie III. pro učební obor Kadeřník* (Polívka, Komendová, Pech, 2012). Opět se jedná o díla dostupná od přelomu 90. let, i když jistě prošly mnoha revizemi a byly o nové poznatky dalšími dvěma autory doplněny.

Na nedostatek zdrojů upozorňují i jiné závěrečné práce, které se snaží nabídnout čtenářům nové možnosti, jak vyučovat předmět odborného výcviku. Prvním takovým příkladem je bakalářská práce Michaly Kolářové s názvem *Výukový materiál pro praktické vyučování oboru Kadeřník, tematický celek Barvení vlasů* (Kolářová, 2012). Ačkoliv se jedná o rozsáhlou práci, přesto vychází pouze z knih Polívky a Peterky. Při pročítání jsem proto byla zklamaná, že i když má práce přes 80 stran, nových podnětů pro tematický celek *Barvení vlasů* nenabízí tolik.

Druhou novější prací je diplomová práce Mileny Prokopové s názvem *Výukový materiál pro obor Kadeřník* (Prokopová, 2020). Tato rozsáhlá diplomová práce nabízí celkem 18 pracovních listů i s řešenými, z nichž tři autorka vyzkoušela i v praxi. I když je to práce obsahově cenná pro mnohé tematické celky, autorka v ní úplně opomíjí průřezové téma *Člověk a svět práce* a zaměřuje se opět na témata odborného výcviku aniž by jakékoliv z nich spojila s některým ze čtyř výše popsaných průřezových témat. V tomto vidím velký nedostatek této jinak velmi zajímavé práce.

I s ohledem na aktuální stav materiálů pro obor Kadeřník jsem se rozhodla vytvořit nový komplexnější pracovní list, který navazuje jak na léty ověřené učebnice, tak i na nové návrhy Michaly Kolářové a Mileny Prokopové.

2.1 Výběr a popis místa praxe

Dříve, než jsem se mohla pustit do vytváření pracovního listu, musela jsem najít vhodnou školu, která by byla ochotná se mnou krátce na jeden den spolupracovat a dovolila mi, abych v rámci hodin odborného výcviku představila určité části spadající do TP *Člověk a svět práce*. K mému překvapení mi hned první oslovená škola, Střední živnostenská škola v Sokolově, umožnila vést jeden cvičný den odborného výcviku. Po konzultaci s vyučující jsme se rozhodli předvést takový cvičný den žákům třetího ročníku, u kterých lze předpokládat, že mnohé věci již znají z předchozích let studia, tudíž bude snazší s nimi probírat podtémata týkající se i jejich budoucí práce.

Střední živnostenská škola v Sokolově se nachází v Karlovarském kraji, což je nejzápadnější kraj České republiky, a zároveň po Libereckém kraji se jedná o druhý nejmenší kraj (czso.cz, Karlovarský kraj, 2022). Znáám je nejen pro svou krásnou přírodu, bohatou historii a kulturu, ale především díky cestovnímu ruchu spojenému s lázeňstvím. V současnosti sem mimo české klientely přijíždějí hlavně pohraniční němečtí hosté. I oni, stejně jako předchozí turisté z Ruska i jiných republik bývalého Sovětského svazu, mnohdy vyžadují mimo relaxaci a kulturu také estetické úpravy zahrnující návštěvu kadeřníka. Není divu, že těchto služeb využívají, vždyť aktuální ceny oproti těm, co platí v Německu, jsou řádově o minimálně 500 Kč nižší v Čechách (viz například friseur-ihrer-wahl.de, 2023). V současné době má Karlovarský kraj téměř 52 000 obyvatel, kteří jsou nejčastěji střiháni kadeřníky a kadeřnicemi, kteří absolvovali jedno ze tří SOU s kadeřnickým zaměřením, které se tu nachází. Tyto SOU lze nalézt v Karlových Varech, Chebu a Sokolově (czso.cz, Karlovarský kraj, 2022).

Střední škola živnostenská Sokolov vznikla 1. 1. 2007. Přesto, že se jedná o poměrně mladou příspěvkovou organizaci, patří zároveň k největším školám v Karlovarském kraji. Vyučují se zde celkem 15 oborů a dvě nadstavby (atlasskolstvi.cz, 2022). Obory jsou zakončeny výučním listem i maturitní zkouškou. V současné době má škola 630 žáků ve 32 třídách. Novinkou je zapojení školy do programu Erasmus+, který žákům nabízí možnost zúčastnit se výuky i odborné praxe v Polsku či ve Spolkové republice Německo (www.zivnostenska-sokolov.cz, 2022). Myslím, že i s ohledem na velikost školy a její snahu zapojit studenty i mezinárodně, se jedná o ideální místo pro provedení mé praktické části.

2.2 Sestavení pracovního listu

Pracovní list jsem sestavila dle RVP MŠMT a samozřejmě jsem přihlédla i k ŠVP Střední školy živnostenské Sokolov. Bohužel škola nemá oproti jiným školám ŠVP zveřejněno na svých internetových stránkách, proto byla návštěva školy nezbytná hned zpočátku. ŠVP SOU Sokolov se oproti očekávání neliší vůči jiným ŠVP, které jsem prozkoumala (viz např. ŠVP SSA Prostějov, nebo ŠVP Střední školy obchodní a služeb SČMSD Polička, 2022).

Společně s vyučující jsme se domluvily, že mimo témata souvisejícími s ČSP zopakují s žáky také některé základní věci týkající se základních znalostí kadeřníka. Celkově byly zahrnuty otázky a aktivity týkající se dělení a fungování kadeřnické provozovny, hygieny, vzdělávání, komunikace, živnostenského oprávnění, estetiky stříhu, vlastností a financí. V naprosté většině se tak jedná o témata, která do PT ČSP přímo či nepřímo patří, jak bylo popsáno v Teoretické části mé práce, nebo jak jsem vyčetla z dvou nejdůležitějších zdrojů (Szebestová a kol., 2012b; Frňková et. al., 2020).

Velký obsahový záběr, tedy 8 rozdílných témat, jsem úmyslně zvolila s ohledem na mou tezi, že žáci 3. ročníku SOU s kadeřnickým zaměřením by měli již mít v těchto tématech dostatečný přehled, aby byli schopni odpovědět na základní otázky týkající se praxe. Mou druhou motivací pak bylo vyzkoušet více z podtémat PT ČSP. Osobně věřím, že by se mělo jednat převážně o základní znalosti, tudíž žáci a žákyně, kteří, jak lze předpokládat, příští rok začnou vykonávat kadeřnickou profesi, budou schopni na tyto otázky odpovědět.

Co se týká struktury vyučovací jednotky, tedy celkem sedmi vyučovacích hodin, opírala jsem se v přípravě o knihu *Teorie a praxe praktického vyučování* autorské dvojice Radmila Dyrtrtová a Emil Kříž (Dyrtrtová, Kříž, 2018). Jak je v knize doporučeno, pokusila jsem se rozdělit vyučovací jednotku na 5 fází, tedy Úvod a Fázi motivační, Fázi expoziční, Fázi fixační, Fázi diagnostickou a Závěr (Dyrtrtová, Kříž, 2018, str. 39). Jak bude níže konkrétněji popsáno při samotném zhodnocení provedené praxe, největším problémem bylo dodržení tohoto členění, protože vyučující nemá možnost ovlivnit počet zákazníků, kteří se přijdou nechat ostříhat.

2.3 Členění pracovního listu

Pracovní list, který svým obsahem odpovídá jak RVP, tak ŠVP Střední živnostenské školy v Sokolově, se skládá ze tří pečlivě oddělených částí, z nichž každá má za cíl upevnit jedno z podtémat PT ČSP, tak, jak bylo představeno v Teoretické části této práce. První část s názvem *Živnost, provozovna, hygiena* cílí na více než jednu kompetenci, které stanovuje RVP. Pokud bych všem měla z pěti vytyčených

kompetenci vybrat, odpovídá dle mého nejvíce kompetenci, která požaduje od absolventa *aktivní a tvořivý přístup při vytváření profesní kariéry* (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 54). Cílem této první části je zopakovat některé důležité body spojené s praxí každého kadeřníka/kadeřnice a jeho přípravou na začlenění v rámci pracovního trhu. Součástí jsou otázky týkající se kadeřnické provozovny a jejího dělení, hygieny, která by měla být dodržována, dalšího vzdělávání a pracovní smlouvy (viz Pracovní list pro Kadeřníky, příloha, str. 1-2).

Druhá část pracovního listu nazvaná stručně Komunikace se opírá o kompetenci v rámci PT ŠVP nazvanou *komunikační dovednosti a sebe prezentace* (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 54). Mým cílem, proč jsem zařadila tuto druhou část do pracovního listu, bylo trénovat s nimi teoreticky i prakticky jednu z nejdůležitějších schopností každé kadeřnice, tedy umění komunikovat se zákazníkem. Právě špatná komunikace, jak znám z vlastní praxe, může vést nejen ke špatnému výslednému účesu, který zákazníka zklame, ale v konečném důsledku ke ztrátě jednoho i více zákazníků, kteří by v případě pozitivní reakce jinak salon také navštívili. Důležitost tohoto tématu podporují také nedávno vydané metodické příručky, kdy například v té nejobsáhlejší je tématu komunikace věnována celá jedna podkapitola (Frňková et. al., 2020, str. 213–218).

Poslední třetí část pracovního listu s názvem *Vlastnosti kadeřníka*. Ty se opírají o více než jednu kompetenci z těch, které jsou nastíněny v RVP, nicméně přesně odpovídají jednomu ze stanovených dílčích cílů PT ŠVP, který říká, že žáci měli být motivováni, a to nejen k udržení konkurenceschopnosti na trhu práce, ale také je motivovat k aktivnímu osobnímu a profesnímu rozvoji (MŠMT, RVP, H/01 Kadeřník, 2022, str. 54). Stejně jako staří Řekové věřím, že právě poznání sebe sama, tedy vlastního já nám pomůže na sobě pracovat a proměnit některé nedostatky ve výhody.

3 Realizace praktické části

Praktická část mé bakalářské práce byla realizována na Střední živnostenské školy v Sokolově. Jedné vyučovací jednotky odborného výcviku, tedy 7 vyučovacích hodin, se zúčastnilo celkem 16 žáků a žákyň, konkrétně 14 žákyň a 2 žáci. Výuka probíhala na pracovišti odborného výcviku v Sokolově. Cílem praktické části mé bakalářské práce bylo zjistit, zda je možné propojit odborný výcvik s PT ČSP. Za tímto účelem, jak již bylo výše popsáno, jsem nejprve teoreticky zjistila, jak je PT ČSP popsáno v RVP, ŠVP školy i metodických příručkách, načež jsem za pomoci této teorie sestavila pracovní list určený pro jednu vyučovací jednotku odborného výcviku. Za pomoci pracovního listu je pak mým cílem naplnit následující dílčí cíle, tedy jaké jsou možnosti propojení odborné praxe s PT ČSP, zda je možné více akcentovat PT ČSP v rámci výuky, zda samotní žáci a žákyň, kteří absolvují takovouto vyučovací jednotku uznají, že je takovéto propojení přínosné a zda v současné době chybí při výuce odborné praxe a zda by doporučili takovýto typ výuky i dalším školám a dalším ročníkům. V následujících částech praktické části popíšu, jak oněch 7 vyučovacích hodin probíhalo.

3.1 Úvod a fáze motivační

Na úvod mé sedmihodinové vyučovací jednotky jsem se žákům představila jako kadeřnice Lenka Buchar, která je víc jak 10 let v oboru kadeřnice, přičemž již pátým rokem podnikám v Karlových Varech jako osoba samostatně výdělečně činná. Zároveň provozuji své vlastní kadeřnictví. Dále jsem po kontrole docházky sdělila výukové téma, tedy zapojení PT ČSP v rámci hodin odborného výcviku a seznámila je s cílem vyučování, tedy zda je možné a účinné propojovat PT ČSP právě s praktickým výcvikem.

Již od počátku byly patrné pochybnosti žáků, kdy jedna z žákyň zmínila, že v průběhu výuky samozřejmě odborné pracoviště navštěvují zákazníci na ostříhání, tudíž samotná teorie nebude možná vykládat tak jako ve školní lavici. Na tento případný argument jsem byla připravena. V rámci motivační fáze výukového bloku, dříve než jsem jim představila a rozdala pracovní list, jsme vedli krátký patnáctiminutový

rozhovor na téma kadeřnické praxe a co je vše potřeba v rámci kadeřnické praxe znát. Přítomní žáci a žákyně se až na jednu výjimku zpočátku příliš nezapojovali, patrný byl nejen ostych, ale také brzká ranní hodina, která ještě více sváděla k pasivitě. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla využít to, co v rámci struktury výukové jednotky doporučuje autorská dvojice R. Dyrtrtová s E. Křížem, tedy rozhodla jsem se demonstrovat výsledek jejich budoucí práce (Dyrtrtová, Kříž, 2018, str. 40), svůj vlastní účes, jako výsledek nejen praktických dovedností stříhu, barvení a dalších technik, ale zároveň jako výsledek toho, co by měli znát v rámci tématu Člověk a svět práce. Co mám konkrétně na mysli, jsem osvětlila, načež někteří z nich působili více zaníceně. Žákům bylo řečeno, že mimo veškeré praktické dovednosti je pro každého kadeřníka a kadeřnici, obzvláště pro ty, kteří chtějí jednou být OSVČ, nutné, aby znali hygienické standardy práce, uměli vykalkulovat cenu, uměli komunikovat se zákazníkem, znali základní zákony a díky těmto znalostem vlastně uměli otevřít svou vlastní živnost. Tím, jak jsem se krátkou otázkou utvrdila, žáci pochopili, co bude tématem následujících 6,5 vyučovacích hodin.

3.2 Fáze expoziční

Po uzavření motivační fáze, ve které došlo k ujasnění toho, co bude obsahem celé vyučovací jednotky, začala fáze expoziční. Této fáze jsem se v rámci příprav nejvíce obávala, protože jsem nevěděla, jak moc velké obecné znalosti budou budoucí kadeřnice a kadeřníci mít. Vyučující mě ujišťovala, že je potřeba něco jim znovu zopakovat z látky, kterou probírali, ale že je také potřeba počítat s tím, že mnozí si nebudou téměř nic pamatovat. To pro mě bohužel nebyla v rámci příprav ideální situace.

Expoziční fázi jsem zahájila metodou instruktáže, i když trochu jinak, než ji ve své knize popisuje Emil Kříž (Kříž, 2018, str. 24). Tak jak on chápe metodu instruktáže, jde o to, aby byl žákům předveden výsledek jejich práce (Kříž, 2018, str. 24). Já jsem je ale chtěla dovést na úvod k tomu, že výsledkem PT ČSP je otevření svého vlastního kadeřnictví, které má přesně dané části, které jsou jeho součástí. Využila jsem tedy nejprve funkci vysvětlovací, kdy jsem žáky uvedla do historie jejich oboru.

Žákům jsem připomněla, že historie jejich oboru sahá až do starověku, odkud pochází zvyk upravovat si vlasy. Nejstarší zmínky o lazebnictví, které předcházelo samotné kadeřnické praxi, máme ze středověku. Tehdy profese kadeřníka nebyla příliš vážená (Šivák, 2021), nicméně do dnešní doby se jedná o profesi důležitou, váženou, jak se ukázalo například během pandemie covidu 2019. Následně jsem se ve výkladu zaměřila na prostor a vizáž samotného kadeřníka. Ukázali jsme si, jak vypadá jejich místnost praktického výcviku, co je její součástí, jak vypadají oni, co mají na sobě a co za hygienu musí dodržovat. Po této části jsem jim rozdala pracovní listy, čímž byla přerušena expoziční fáze.

3.3 Fáze fixační

V knize *Teorie a praxe praktického vyučování*, o kterou jsem se v rámci mé přípravy praktického vyučování především opírala, je popsáno, že v rámci fixační fáze může docházet i k opakování fáze expoziční (Dytrtová, Kříž, 2018, str. 40). Také v rámci mých 7 vyučovacích hodin docházelo k prolínání obou těchto fází. Fázi expoziční a fázi fixační proto rozdělují okamžikem, kdy žáci dostali do rukou mnou vytvořené pracovní listy. V rámci nich, jak jsem předpokládala, by mělo více docházet k opakování a ukotvování již toho, co znají, než k výkladu nové látky.

3.3.1 Část 1 pracovního listu – Živnost, provozovna, hygiena

První část mého pracovního listu s názvem *Živnost, provozovna, hygiena* byla koncipována tak, aby žáci aktivitou přímo navázali na expoziční fázi výuky. Tento můj cíl se do značné míry vydařil. Hned v prvním cvičení, ve kterém měli žákyně a žáci popsat, do jakých částí je rozdělena kadeřnická provozovna, měla naprostá většina třídy více jak 6 uvedených částí provozovny. Nikdo však nedosáhl všech 11, které jsem si předpřipravila. Bylo pro ně obtížné představit si kadeřnickou provozovnu jejichž součástí bude nejen pedikúra a manikúra, ale také vlasová poradna či dětský koutek. Nejpodstatnější částí, ze kterých se kadeřnictví skládá, však věděli všichni i

díky tomu, že se přímo v takovém prostoru nacházeli. Zároveň si tak žáci ověřili, že jejich místo odborného výcviku obsahuje všechny části kadeřnické provozovny.

Po dokončení první společné úlohy v pracovním listu přišel první zájemce na ostříhání. Pro mě to byl moment, kdy jsem si uvědomila největší slabinu své snahy o propojení odborného výcviku a PT ČSP, tedy to, že ne všichni žáci mohou soustavně pracovat s většinou, protože se primárně musí věnovat zákazníkům, kteří přijdou.

Bez dvou žákyň, které šly po prvním cvičení stříhat, jsme přestoupili k druhému cvičení v pracovním listu, které se zabývalo otázkou hygieny. Žákyně a žáci měli za úkol napsat, jak by měli chránit své zdraví. Původně zamýšlená metoda výkladu, kterou jsem si připravila, byla díky aktuálnímu plnění stříhu dvěma žákyněmi doplněna i metodou instruktáže, kdy jsme si na jejich příkladu ukázali, jak musí kadeřník chránit své zdraví. Nad odpověďmi žáků a žákyň Střední živnostenské škol Sokolov jsme následně vedli krátkou diskuzi, během které jsem jim zopakovala, že kadeřnice musí hned ráno při nástupu na praxi zkontrolovat své čisté pracovní oblečení a používat vhodnou zdravotnickou obuv, měla by také klást důraz hlavně na osobní hygienu a na svůj vzhled a dále na pracovní postoj, ochranu rukou a dodržování BOZP. Neméně podstatné je i to, aby byla vždy upravená a čistá a snažila se pokud možno dodržovat správnou životosprávu. U toho, co pro ně znamená správná životospráva a proč o ní má kadeřnice dbát, jsme diskutovali.

Posledním cvičení, které jsme vypracovali před prvním cvičením bylo cvičení C, které mělo za cíl prověřit znalost žáků o hygieně. Opět všichni dostali čas na to, aby si zkusili vzpomenout, co obsahují 4 skupiny, na které se hygiena dělí. K mému překvapení pouze jedna jediná studentka 3. ročníku věděla, co obsahuje každá ze 4 skupin, do kterých se hygiena dělí. Ostatní žáci měli v průměru 2–3 správné odpovědi. V této chvíli jsem nedokázala striktně odlišit fázi fixační a fázi diagnostickou, tudíž jsem oproti radám (Dytrtová, Kříž, 2018, str. 40) provedla kontrolu tohoto cvičení a následně jsme doplnili nedostatky ve znalostech. Po této části i s přihlédnutím k času nastala první přestávka.

Druhou část našeho sedmihodinového bloku se týkala toho, co je v metodikách nejvíce doporučováno, aby se v rámci PT ČSP probralo, tedy otázka práce, pracovního trhu a zkušeností. Vzhledem k tomu, že zákazníci byli objednáni až na pozdější hodinu, bylo

školou slíbeno, že na toto zásadní téma bude dostatek prostoru. Celé téma jsme započali aktivizační metodou (viz Kříž, 2018, str. 23), tudíž žáci na vyplnění otázky D, E a F dostali přesně 10 minut. Prvních 5 minuty se měli zaměřit na to, že otázky zkusí odpovědět sami. Dalších 5 minuty pak měli prostor na to, aby přešli do předem stanovené dvojice a zkusili vzájemně vyhodnotit to, co každý uvedl v těchto otázkách. Po těchto 10 minutách jsme vedli dalších 5 minut společnou diskuzi, během které si sedly vždy dvě dvojice k sobě a měli se vzájemně dohodnout na tom, co by ve čtveřici představili jako nejpodstatnější body a uvedli je do otázek D, E, F. Výsledky této patnáctiminutové aktivity jsme následně zhodnotily. V některých skupinách, jak lze v příloze dokázat dvěma naskenovanými archy s odpověďmi, došlo ke značné různorodosti odpovědí (viz přílohy č. 1 a 2).

Po této metodě aktivizační byl žákům podán výklad ohledně živnostenského oprávnění v oboru kadeřník. Na základě tohoto výkladu měli žáci jednotlivě určovat, která tvrzení ve cvičení G na první straně pracovního listu jsou pravdivá. I přesto, že výklad byl podán všem bez rozdílu stejný, výsledky ve cvičení G dokazují, jak malá byla v některých případech jejich pozornost. Pro mě se zároveň jednalo o jeden z podstatných bodů, ke kterým jsem měla v plánu se vrátit až v závěrečné části naší vyučovací jednotky. Toto cvičení jsme proto nekontrolovali hned po vyplnění.

V posledních dvou úkolech první části mého pracovního listu jsem se pak s žáky věnovala otázce měsíčních nákladů. Opět bylo možné díky tomu, že výuka probíhala na pracovišti odborného výcviku, využít metodu instruktáže a žákům prakticky ukázat vše, co musí zahrnout do svých nákladů. Od řešení ceny za využívané zkrášlovací prostředky, kadeřnické křeslo či nástroje jsme se dostali až k problematice současných energií, vody a neustálému zvyšování cen. Následně žáci vyplnili úkoly H a I, po kterých jsme ještě vedli diskuzi o tom, jaké jsou ceny v Karlovarském kraji za pánský a dámský střih. Využili jsme tak i dostupnost ceníků některých kadeřnictví na internetu. Poté byla zahlášena delší pauza.

3.3.2 Část 2 pracovního listu – Komunikace

Po skončení pauzy, během které přišla jedna neobjednaná zákaznice, které se šly věnovat dvě žákyně, jsme otevřeli problematiku komunikace. Jak jsem již uvedla v teoretické části mé bakalářské práce, jedná se o velmi důležitou část nejen života kadeřníka, ale i část spadající do PT ČSP. Pro tuto část jsem neměla velké očekávání, protože jsem si pamatovala z dob mého studia, jak málo času jsme věnovali teoretické přípravě na komunikaci se zákazníky. Tato má teze se potvrdila pouze částečně, jak je patrné z příložených pracovních listů.

Abych žáky a žákyně takřikajíc nastartovala po přestávce, rozhodla jsem se opět zvolit aktivizační metodu ve stejném formátu, jakou už znali. Na úvod dostali sólově 5 minut na úkolů A, B a C na 2. straně pracovního listu. Jak se záhy ukázalo, pro některé byl nutný můj krátký zásah, kdy jsem jim vysvětlila, co je to komunikace verbální a nonverbální. Většina třídy však tyto označení již znala. O mnoho rychleji měli vypracované cvičení B, ve kterém se měli zamyslet nad tématy, které je vhodné a nevhodné zvolit při komunikaci se zákazníkem. Na závěrečném cvičení C, které se ptalo na jejich názor, si bohužel mnozí nedali příliš záležet, jak je opět patrné v příloze této práce.

Následujících 5 minut stejně jako dříve strávili ve dvojici tentokrát s někým jiným, s kým měli vyplněná cvičení A, B a C prodiskutovat. Kvůli úspoře času již bohužel nezbyl čas na to, aby došlo i na třetí část, tedy práci ve čtveřicích, a tak jsem rovnou přešla ke vzájemné mnou moderované diskuzi se žáky. Této diskuze se aktivně zúčastnila i přítomná mistrová odborného výcviku, která do té doby spíše aktivity pozorovala.

Vzhledem k tomu, že objednaná rodina na ostříhání dosud nedorazila, rozhodla jsem se závěrečné čtvrté komunikační cvičení uspořádat divadelní formou. Žáci se rozdělili na 4 trojice a jednu čtveřici a dostali za úkol vzájemně posoudit, jaký typ obličeje každý ze členů má a jaký typ účesu by si vzájemně vzhledem k tvaru obličeje doporučili či naopak nedoporučili. Cílem tohoto cvičení bylo přesvědčit partnera ve skupině k tomu, aby přemýšlel o změně. Žáci měli zároveň vyzkoušet různé verbální i nonverbální formy komunikace. Někteří již v průběhu dávali najevo, že se jim tato forma cvičení líbí, dvě dívky se však naopak nechtěly zapojit a stát se i jen v rámci

skupiny středem pozornosti, kdy je ostatní budou hodnotit a navrhopvat jim změny. Po tomto cvičení měli jednotlivé skupinky těm ostatním představit to, jak se na dané změně vizáže jednoho z nich domlouvali, co pro ně bylo obtížné a jaké strategie komunikace zvolili. V závěru pak měli zaznamenat do pracovního listu to, na čem se shodli.

3.3.3 Část 3 pracovního listu – Vlastnosti kadeřníka

Ještě před pauzou jsem měla v plánu začít poslední třetí oddíl s názvem *Vlastnosti kadeřníka*, jenže mezitím přišlo několik objednaných zákazníků, a tak jsem se rozhodla plynule navázat na předchozí téma a zkoumala jsem, jak budoucí kadeřnice a kadeřníci komunikují se svými zákazníky, zda dokážou dostatečně dobře vykomunikovat, jaký je požadovaný výsledný účes apod. Samozřejmě jsem v musela i pomáhat se samotnou praxí. Kolegyně kadeřnice vedla žáky a žákyně ke správným dámským střihům, já vzhledem k mým zkušenostem k pánským. Ačkoliv příchod zákazníků a zákaznic narušil předchozí navazující průběh praxe, myslím, že se mi o padesát minut později na předchozí spolupráci podařilo navázat. Přesto bylo cítit, že jsou žáci již unaveni, přeci jen jsem je tlačila do aktivity v průběhu posledních 60 minut jejich praxe.

Část *Vlastnosti kadeřníka* jsem primárně koncipovala jako téma, během kterého provážu metodu výkladu a metodu diskuze. Vzhledem k času však bylo nutné výklad zkrátit a soustředit se na to, co o sobě sami žáci prozradí. I s ohledem na to, co je teoreticky popsáno v metodikách si však nemyslím, že by toto řešení bylo negativní, spíše naopak.

Na otázku ve cvičení A, kdo v rámci životních fází vývoje naší osobnost nejvíce utváří a ovlivňuje, odpověděli žáci převážně, že rodina. Někdy pak následovaly odpovědi jako škola, kamarádi, internet, ale nejdůležitější hodnotou pro ně byla rodina.

Následující cvičení B, ve kterém měli žáci přiřadit druhy temperamentu k jejich charakteristikám, bylo pro většinu překvapivě snadné. To, zda je člověk považován za cholerika, sangvinika, melancholika či flegmatika, je znalost základních škol a jak i žáci ze Sokolova potvrdili, je jim tato látka známá. Podobně i úkol D, kde mají popsat

svůj druh temperamentu a své vlastnosti měli velmi rychle. Mnozí tato dvě cvičení vyplnili dříve než cvičení C, proto jsme při řešení části B rovnou přešli na část D. Zajímavé jistě bylo sledovat reakce spolužáků a spolužaček, zda s daným tvrzením svého souseda v kruhu souhlasí.

Na závěrečné cvičení C, co si myslí o správných vlastnostech kadeřníka, již bohužel nezbylo tolik času, jak bych si přála. Ve třídě začal vládnout patrný neklid, žáci a žákyně už se těšili na to, že uklidí pracoviště a půjdou domů. Proto jsme si jen krátce nastínili možné odpovědi k tomuto cvičení a přešli na poslední dvě strukturní části mé vyučované jednotky.

3.4 Fáze diagnostická

Oddělit fázi diagnostickou od fáze expoziční a fixační se mi nepodařilo natolik, jak jsem měla původně v plánu. Přesto alespoň část cvičení zbyla na probrání do této diagnostické fáze. V ní jsem kontrolovala, jak žáci vyplnili pracovní listy, zda měli hotová všechna cvičení a v jaké kvalitě. Hlavním bodem hodnocení se však stala jejich komunikace se zákazníkem. I když jsem měla v plánu se k tomuto tématu dostat, jedna z žákyň se mě sama zeptala, co si myslím o tom, jak komunikovali se zákazníkem. Samozřejmým problémem bylo, že po chvíli, kdy jsem zkoumala jejich komunikaci jsem sklouzla k tomu, že jsem se více primárně soustředila na to, jak zákazníka mají stříhat a stříhají. Přesto jsem si některé detaily zapamatovala, které jsem jim následně sdělila. K diagnostické části se také vyjádřila mistrová, která je pochválila za jejich dnešní práci a nasazení. Poté jsme již vzhledem k času přešli k poslední fázi – Závěru.

3.5 Závěr, shrnutí a ukončení odborného výcviku

Po celou dobu mnou vedeného odborného výcviku jsem se snažila dělat drobné poznámky proto, abych většině žáků a žákyň mohla sdělit něco osobního, zaměřeného pouze na ně. Vzhledem k časovým možnostem se mi to však podařilo pouze u některých z nich. Oproti plánovanému hodnocení jednotlivců jsem proto přešla k zobecňování. Shrnula jsem, co vše jsme se dnes naučili, v čem se někteří měli šanci

posunout, zopakovala jsem jim, co jsou podstatné body, které by měli ovládat do praxe, připomněla jsem některé základní teoretické věci, které zazněly v průběhu praxe a pár věcí ještě vyjmenovala, na kterých by bylo třeba obecně zapracovat.

V závěru jsem jim znovu poděkovala za praxi a požádala je ještě o krátkou odpověď na pár otázek. Vzhledem k tomu, jak už někteří spěchali na spoje, nepodařilo by se mi získat od všech vyplněné papírky s dotazy k praxi. Udělali jsme proto alternativní řešení, kdy se žáci hlásili, zda s daným výrokiem souhlasí, nesouhlasí a co by k němu dodali. Tím jsem svých 7 vedených hodin odborného výcviku zakončila.

3.6 Zhodnocení praxe žáky a mistrovou

Jak jsem výše uvedla, samotné vyhodnocení mé praxe proběhlo zrychleně formou rozpravy a počtu hlasů. V první otázce jsem se žáků a žákyň zeptala, jak hodnotí odborný výcvik, během kterého vypracovávají pracovní list. Celkem 14 žákům a žákyň se propojení líbilo, 2 žákyň přišla praxe za použití pracovního listu průměrná. Ve druhé otázce jsem se ptala, zda jim přišla praxe přínosná. Všichni zvedli ruku, že jim praxe přišla přínosná, jen jedna studentka dodala, že to bylo hodně náročné. Třetí otázka zněla, zda by uvítali častěji podobně strukturovanou odbornou výuku, tedy propojení praxe a teorie skrze pracovní listy a jiné materiály. S touto formou přípravy hodiny souhlasilo všech 16 žáků a žákyň. Kladně ohodnotili změnu oproti běžnému fungování praxe a použití nějakého nového materiálu. Sami budoucí kadeřníci také dodali, že mají pocit stálého nedostatku učebních materiálů.

V předposlední otázce jsem se jich zeptala, zda by doporučili, aby byla podobně vedena hodina u nižších ročníků, případně na jiných školách. Ze skupinky 16 lidí celkem 13 bylo pro to, aby se podobné prvky zaváděly do výuky na všech školách, 3 žákyň byly proto, aby proběhlo testování pouze na jejich škole. Někteří pak dodali, že by samozřejmě záleželo při učení na tom, aby nebyla příliš ovlivněna praxe a byl k tomu dostatečně podán výklad, jiní naopak dodali, že se jim přišlo velmi zajímavé předvádění a zkoušení přímo v místě praxe, kde zároveň například komunikaci mohli rovnou vyzkoušet v praxi se zákazníky. Polovina žáků se však shodla na tom, že by ocenili méně psaní.

Mou poslední položenou otázkou bylo, zda mají žáci pozitivní/negativní připomínky k výuce a jejímu průběhu. Všichni žáci souhlasili, že se jim dnešní praxe líbila, přáli by si podobné vedení častěji, ale ne zase pokaždé. V průběhu krátké debaty se více jak polovina z nich shodla na tom, že by podobná praxe propojující více teoretické a praktické znalosti z oblasti mimo samotnou kadeřnickou praxi mohla uskutečňovat jednou do měsíce.

Pozitivně žáci také ocenili to, že byla praxe příjemná, po většinu doby bez drilu. Líbilo se jim také, že měli prostor přemýšlet sami nad sebou a diskutovat své závěry ve skupinkách. Aktivita, která nejvíce žáky podle jejich slov zaujala, bylo učení se o druzích komunikace a následné praktické vyzkoušení některých prvků se zákazníky. Ocenili, že je to podnětná složka, díky které budou moci třeba lépe komunikovat se zákazníky i s učiteli.

Po odchodu žáků a žákyň jsem požádala ještě paní mistrovou, která nechtěla být v práci jmenována, o to, aby sama zhodnotila mnou vedenou praxi. Letitá kantorka ocenila způsob, jakým jsem komunikovala s dětmi a dokázala je zapojit do aktivit, také se jí líbilo strukturní rozložení celých 7 vyučovacích hodin včetně toho, že jsem na úkor poslední části raději ušetřila více času na reflexi hodiny. Samotnou ji překvapilo, jak pozitivně žáci hodinu hodnotí, že se jim práce s pracovním listem líbila a že se někteří sami aktivně v rámci téhož dne snažili některé techniky verbální i nonverbální komunikace využít.

K zamyšlení ji naopak vedl fakt, že nikdo z žáků a žákyň nezmínil jako přínosnou první část pracovního listu, tedy z jejího pohledu tu nejdůležitější pasáž. Sama i přiznala, že ji mrzí, jak slabé mají znalosti žáci 3. ročníku v některých oblastech, které se jich budou i v dalším profesním životě týkat. Mistrová nicméně dodala, že nejspíše atraktivita metod využitých ve druhé a třetí části pracovního listu zvítězila nad první částí listu. Pracovní list jí přišel obsáhlý, nicméně jeho zkrácení nedoporučila.

4 Vlastní doporučení

Má bakalářská práce s názvem Průřezové téma Člověk a svět práce a jeho aplikace ve výuce praktického vyučování na středních odborných školách si dala za cíl zjistit, zda by bylo možné více propojit praktickou odbornou výuku s PT ČSP. V teoretické části své práce jsem na základě dostupných zdrojů popsala, co by mělo PT ČSP obsahovat a jak se jeho pojetí změnilo. Oproti revizi, která proběhla mezi lety 2020–2022, si myslím, že specifikace obsahu PT ČSP může do budoucna zapříčinit ještě větší redukci jejího významu. Shrnutí konkrétních příkladů toho, co by se měl absolvent v rámci PT ČSP naučit, bylo dle mého chybě redukováno do pěti obecných bodů. V tomto ohledu bych tedy byla raději, kdyby RVP bylo konkrétnější, čímž by podobně jako ministerstvem vydávané metodiky podpořilo praktickou stránku průřezového tématu.

Pokud bych zhodnotila dostupné publikace, myslím si, že zásluhou těch, které vyšly v posledních několika letech, by se mohli více učitelé zaměřit na výuku i tohoto PT v rámci svých předmětů. Na druhou stranu si myslím, že přílišná obsáhlost (v jednom případě dvoudílná publikace, v druhém případě kniha obsahující přes 200 stran) ubírá na čtenářské atraktivitě.

Když se ale zaměřím na hlavní cíl práce, tedy možnost propojení PT ČSP s odbornou výukou, myslím si, že má bakalářská práce jasně potvrdila, že je takovéto propojení možné, a dokonce i žádoucí. Jsem si vědoma toho, že připravit podobný pracovní list specifický pro každý výuční obor by bylo velice komplikované, na druhou stranu, jak dokládají i reakce samotných žáků a žákyň, je o tuto formu předávání znalostí zájem. I s ohledem na provedenou praxi si myslím, že samotná výuka teoretických částí v místě praxe pomáhá k tomu, že žáci za pomoci instruktážní metody přímo vidí reálné důsledky teoretického učiva. Díky tomu, že žáci k teorii rovnou vidí i praxi, dochází k rychlejšímu procesu učení. To se ostatně podařilo dokázat i v případě nonverbální a verbální komunikace, kterou žáci bez potřeby jakéhokoliv zásahu ze strany vyučující zkoušeli rovnou využít.

Pro mě jednou z nejtěžších otázek, kterou jsem si v době přípravy i v průběhu samotné realizace praxe kladla byla, zda pracovní list není na žáky příliš dlouhý. Pokud se odrazím od reakcí žáků a žákyň, kteří absolvovali učební jednotku v rozsahu 7 vyučovací hodin, naprostá většina z nich si na délku výukového materiálu nestěžovala.

Pro mě osobně byla ale délka listu a počet cvičení poměrně zavazující. V celém průběhu praxe jsem musela hlídat čas, v určitých částech jsem se bála, že přijdou nečekaní zákazníci, čímž by byla struktura ještě více narušena. Na druhou stranu si myslím, že pokud by se žáci soustředili pouze na pracovní list a neměli jinak možnost praxe v podobě stříhu, přišel by jim praktický výcvik pouze příliš teoretický. Celkově si tak myslím, že co se délky pracovního listu týká, bylo by třeba vyzkoušet ho na více skupinách žáků, aby mohly být učiněny důvěryhodné závěry.

Obsahově si myslím, že pracovní list prošel jak z pohledu žáků, tak z pohledu přítomné vyučující. Díky střídavým aktivitám, časté snaze o aktivizaci žáků, zapojení prvků dramatické výchovy, sebereflexe a diskuzí se, myslím, podařilo do patřičné hloubky projít všechny jeho části. Proto si dodávám tvrdit, že je list metodicky a didakticky dobře sestavený.

Jeden z dílčích cílů, které jsem si stanovila, se týkal otázky motivace ke zdokonalování se, dalšímu studiu a konkurenceschopnosti. Věřím, že díky tomu, že pracovní list otevírá značně praktické věci, jako jsou formy komunikace či otázku měsíčních nákladů, pomáhá tak nepřímo k tomu, aby byli žáci více konkurenceschopní, protože oproti absolventům z jiných škol se věnovali nejspíše podtématům, která nejsou, jak aspoň mohu říci ze své osobní praxe, mnohdy v rámci tří let studia otevírána. Věřím proto, že alespoň drobnou část z toho si do budoucna odnesou.

Podobně věřím, že vytvořený pracovní list, jak se i projevilo v rámci odborného výcviku, motivuje žáky k tomu, aby se zamysleli nad sebou samými. Právě aktivity tohoto typu mohou žákům ukázat, že v určitých oblastech mají nedostatky, které je potřeba řešit. Řešení jsou samozřejmě mnohá, nicméně jedním z nich je určitě další vzdělávání a osobní rozvoj.

Mnou vytvořený pracovní list bych tedy doporučila ke zkoušce i na jiných SOU s kadeřnickým zaměřením za předpokladu, že se bude jednat o žáky starší, kteří mají za sebou již kadeřnickou zkušenost a zároveň jsou natolik vyzrálí, aby dokázali zodpovědně přistoupit ke všem cvičením. Netvrdím ale, že by pracovní list nebyl vhodný pro žáky v 1. a 2. ročníku SOU, nicméně u nich bych spíše doporučila pracovní list rozdělit tak, aby byl dostatek času i na samotnou výuku odborné praxe, která je u

těchto ročníků rozhodně podstatnější než to, zda dokážou ideálně komunikovat se zákazníkem.

V zásadě ale věřím, že s drobnou úpravou může být mnou vytvořený pracovní list vhodný pro všechny ročníky střední odborné školy vyučující obor kadeřník.

Závěr

Bakalářská práce s názvem *Průřezová téma Člověk a svět práce a jeho aplikace ve výuce praktického vyučování na středních odborných školách* se zabývá možnostmi, jak by bylo možné lépe propojit toto průřezové téma s praktickým vyučováním. Základní metodou, o kterou se práce opírala, je analýza PT ČSP. Analýzu jsem provedla na základě porovnání Rámcových vzdělávacích programů MŠMT před a po současné revizi společně s analýzou některých Školních vzdělávacích programů vybraných škol s kadeřnickými obory. Díky této analýze se mi podařilo zachytit to, jak se vyvíjel pohled na PT Člověk a svět práce, jak se toto průřezové téma tematicky měnilo a jak jej prezentují dohledané metodické příručky. Zde jsem se při sepsání mé práce nejvíce opírala o dva díly knihy *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol* a o publikaci *Metodická příručka k tématu Člověk a svět práce*.

Analýzou RVP jsem zjistila, jak silně bylo PT ČSP redukováno do současné podoby. Zarazila mě především redukce některých témat, které jsou pro kadeřníky nutné, jako je umění komunikace, hygieny či péče o svůj vlastní zevnějšek. Původních sedm kompetencí tak bylo redukováno na tři velmi obecně pojaté kompetence. Podrobnějším zkoumáním této revize jsem nicméně dospěla k závěru, že cílem MŠMT nebylo úplně tyto kompetence vyškrtnout, nýbrž je dalo do obecného, širšího rámce, který poskytuje učitelům více prostoru pro zaměření se potřebných znalostí vždy u konkrétního oboru. Jako velmi problematickou však spatřuji tuto změnu pro nové začínající učitele a mistrové odborného výcviku, neboť oproti letitým kantorům nemají zkušenost s hloubkou celkové problematiky a z tohoto důvodu by mohlo provedenou redukcí dojít ještě k většímu zhoršení výuky témat spadajících do PT ČSP. Osobně s tímto krokem nesouhlasím a myslím si, že by mělo být RVP s ohledem na provedené změny u PT ČSP znovu revidováno.

Praktická část práce vycházející z teorie a praxe praktického vyučování si kladla za cíl vytvořit nový výukový materiál pro žáky a žákyně kadeřnického oboru, který by jim přiblížil témata obsažená v PT ČSP. Při vytváření pracovních listů jsem vycházela především ze dvou příruček Radmily Dytrtové a Emila Kříže, kterými byly *Teorie a praxe praktického vyučování* a *Základní principy didaktiky praktického vyučování*. Mým cílem, který jsem, jak věřím, naplnila, bylo vytvořit nový pracovní list v takové

podobě, aby propojoval znalosti získané v rámci hodin odborného výcviku s průřezovým tématem Člověk a svět práce.

Aby pracovní list co nejvíce korespondoval s tím, co se vyučuje v rámci odborného výcviku, prozkoumala jsem nejprve zdroje, které se při výuce používají. Mnohé z nich jsem již důvěrně znala z doby mého studia. Je nutné proto konstatovat, že oproti dynamickému rozvoji různých kadeřnických postupů a moderních přípravků jsou učebnice pro žáky obsahově opožděny. Toto mé hodnocení není však nové a překvapující, neboť k němu už o deset let dříve dospěla Michala Kolářová ve své bakalářské práci či Milena Prokopová ve své diplomové práci z roku 2020. Ani o téměř tři roky později se však situace nezměnila. Myslím, že i na tuto problematiku by se mělo MŠMT zaměřit a iniciovat financování vzniku nových didaktických materiálů pro obor kadeřník.

Ještě před konkrétní přípravou jednotlivých částí mého pracovního listu jsem navázala spolupráci se Střední živnostenskou školou v Sokolově. S vedením této školy jsem se také domluvila, že zde bude praxe realizována. To, že jsem věděla, na kterou školu půjdu učit, mi pomohlo v přípravě v tom smyslu, že jsem obsahově přizpůsobila látku jejich ŠVP. Věděla jsem tedy, co by žáci dle osnov již měli znát a naopak co ještě ne. V rámci celé přípravy bylo pro mě nejkomplikovanější odhadnout délku pracovního listu, neboť jedna vyučovací jednotka odborného výcviku, během které měla být má praxe realizována, trvá sedm vyučovacích hodin.

Při přípravě mi naštěstí velmi pomohla kniha zmiňovaná kniha *Teorie a praxe praktického vyučování*, díky které jsem věděla, jak mám celý sedmihodinový blok rozvrhnout. Rozčlenila jsem proto hodinu do pěti navržených fází – úvodní a motivační, expoziční, fixační, diagnostické a závěrečné. Ačkoliv se mi nepodařilo úplně stoprocentně během samotné praxe jednotlivé fáze oddělit, rozhodně mi toto členění pomohlo při celkovém rozvržení úkolů a didaktických postupů.

Samotná praktická část byla realizována za účasti jedné mistrové a 16 žáků a žákyň 3. ročníku oboru kadeřník, z nichž dva byli chlapci a 14 dívek. Po dobu celé vyučovací jednotky pracovali s pracovním listem rozděleným na tři tematické bloky, tedy první s názvem Živnost, provozovna hygieny, druhý s označením Komunikace a třetí nazvaný Vlastnosti kadeřníka. Na základě závěrečné reflexe s žáky i přítomnou

mistrovou mohu konstatovat, že se vytvořený pracovní list zdařil. Ačkoliv se objevily jedinci, kterým se nelíbila délka listu a častější psaní, třída se jako celek shodla nejen na vhodnosti užití pracovního listu, ale také na složení oddílů a otázek. Velmi pozitivně hodnocena byla především druhá část zaměřená na komunikaci, kterou si mohli rovnou vyzkoušet v praxi, když do učebny odborného výcviku přišli klienti. Ačkoliv právě příchod zákazníků občas narušoval průběh jednotlivých aktivit, celkové propojení teorie a praxe se ukázalo přínosné pro žáky i pro mě jakožto vyučující.

I s ohledem na výše popsané si myslím, že byl naplněn hlavní cíl mé bakalářské práce, tedy dokázat, že je možné propojit PT ČSP s odborným výcvikem. Využití pracovního listu, ke kterému se mohou žáci, kteří aktuálně stříhají, vrátit, vnímám i zpětně jako správně zvolenou variantu. Též velmi pozitivně hodnotím provedené skupinové práce, které jsou z mého pohledu nutné nejen v případě, kdy je vyučováno téma nonverbální a verbální komunikace.

Nejvíce jsem v průběhu celé práce zápasila s tím, co vše by měl pracovní list obsahovat, jak by měl být dlouhý, jak ho sestavit, aby byl zábavný a snesitelný pro žáky či jak naplánovat 7 vyučovacích hodin, které budou vyučovány v jedné jednotce. Věřím, že i přes drobné nedostatky, jsem dokázala vypracovat koncepčně vyvážený pracovní list, což potvrdily i reakce zúčastněných na praxi.

Mým velkým přáním je, aby byl můj navržený pracovní list využíván i dalšími učiteli na různých školách a přispěl tak k propojení teorie a praxe v rámci vyučování. Zároveň by bylo skvělé dostat ohlasy od jiných kolegů, do jaké míry oni hodnotí můj pracovní list a jeho koncepci na základě provedeného vyučování, neboť jsem si vědoma toho, že praxe byla provedena pouze s jednou skupinou žáků a žákyň. V zásadě je ale možné list, jakkoliv upravit tak, aby byl vhodný i pro mladší ročníky žáků a žákyň SOŠ s kadeřnickým zaměřením.

Seznam použitých zdrojů

TIŠTĚNÉ PUBLIKACE

DYTRTOVÁ, Radmila a KŘÍŽ, Emil. *Teorie a praxe praktického vyučování: textová studijní opora*. Vydání: první. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2018. 78 stran. ISBN 978-80-213-2867-9.

FRŇKOVÁ, Pavla et al. *Metodická příručka k tématu Člověk a svět práce*. [Brno]: JCMM, z.s.p.o., 2020. 240 stran. ISBN 978-80-907859-1-5.

KŘÍŽ, Emil. *Základní principy didaktiky praktického vyučování: pro zemědělství, lesnictví a příbuzné obory*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Institut vzdělávání a poradenství, 2018. 73 stran. ISBN 978-80-213-2846-4.

PETERKA, Emanuel, KOCOUREK, František a PODZIMEK, Miloslav. *Materiály pro obor vzdělání Kadeřník*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Informatorium, 2011. 148 s. ISBN 978-80-7333-084-2.

PETERKA, Emanuel. *Materiál pro 1. a 2. ročník OU-odborná učiliště a UŠ-učňovské školy: učební obor holič a kadeřník, holička a kadeřnice*. 1. vyd. Praha: SPN, 1976. 127 s. Učebnice odborných učilišť a učňovských škol.

POLÍVKA, Ladislav et al. *Technologie I pro učební obor Kadeřník*. 5., přeprac. vyd. Praha: Informatorium, 2010a. 162 s., [6] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7333-079-8.

POLÍVKA, Ladislav et al. *Technologie II pro učební obor Kadeřník*. 5., přeprac. vyd. Praha: Informatorium, 2010b. 119 s., [12] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7333-082-8.

POLÍVKA, Ladislav, KOMENDOVIČ, Helena a PECH, Václav. *Technologie III: pro učební obor Kadeřník*. 5., přeprac. vyd. Praha: Informatorium, 2012. 172 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7333-087-3.

SZEBESTOVÁ, Zdeňka a kol. *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 1. díl, Občan v demokratické společnosti; Informační a komunikační technologie*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. 88 s. ISBN 978-80-87063-39-2.

SZEBESTOVÁ, Zdeňka a kol. *Průřezová témata ve výuce žáků odborných škol. 2. díl, Člověk a životní prostředí; Člověk a svět práce*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. 96 s. ISBN 978-80-87063-89-7.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

ATLASSKOLSTVI. *Střední škola živnostenská Sokolov, příspěvková organizace*. [online]. [cit. 202-01-7]. Dostupné z: <https://www.atlasskolstvi.cz/ss444-stredni-skola-zivnostenska-sokolov-prispevkova-organizace>.

CZSO. *Karlovarský kraj se skládá ze 3 okresů*. [online]. [cit. 202-01-7]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-4101-04-2004-charakteristika_karlovarskeho_kraje.

ČESKÝ ROZHLAS. *O kadeřnické řemeslo není zájem. Oboru se po dokončení studia věnuje jen asi třetina absolventů*. [online]. [cit. 2022-09-27]. Dostupné z: <https://vysocina.rozhlas.cz/o-kadernicke-remeslo-neni-zajem-oboru-se-po-dokonceni-studia-venu-je-jen-asi-8778187>.

EDU.CZ. *RVP – Rámcové vzdělávací programy*. [online]. [cit. 2022-10-7]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

EDU.CZ. *Aktualizované RVP SOV*. [online]. [cit. 2022-11-1]. Dostupné z: <https://revize-sov.edu.cz/>.

EDU.CZ. *69 Osobní a provozní služby*. [online]. [cit. 2022-10-7]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-stredniho-odborneho-vzdelavani-rvp-sov/obory-h/69-osobni-a-provozni-sluzby/>.

EDU.CZ. *Aktuální revize rámcových vzdělávacích programů (RVP)*. [online]. [cit. 2022-10-10]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/revize-rvp/>.

FRISEUR. *UNSERE PREISE UND LEISTUNGEN AB OKTOBER 2022*. [online]. [cit. 2022-12-13]. Dostupné z: <http://friseur-ihrer-wahl.de/friseursalon-haarstudio/friseur-preise-dresden/>.

KOLÁŘOVÁ, Michala. *Výukový materiál pro praktické vyučování oboru Kadeřník, tematický celek „Barvení vlasů“*. [online]. [cit. 2022-12-3]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/lpi5x/BAKALARSKA_PRACE_Barveni_vlasu.pdf.

LÉTALOVÁ, Jana. *Dobrý učitel očima studentů Pedagogické fakulty MU*. [online]. [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://www.ped.muni.cz/komensky/clanky/dobry-ucitel-ocima-studentu-pedagogicke-fakulty-mu>.

LIFEE.CZ. *Lazebnictví ve středověku: Hladké oholení i pouštění žilou na jednom místě*. [online]. [cit. 2022-09-09]. Dostupné z: https://www.lifecz.cz/historie-a-tajemno/holicstvi-ve-staroveku-od-ucesu-po-vytrzeny-zub-a-to-vse-na-jednom-miste_245444.html

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 69 – 51 – H/01 Kadeřník*. [online]. [cit. 2022-08-17]. Dostupné z: https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2020/08/69-51-H01_Kadernik_2020_zari_rev.pdf.

MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 69 – 51 – H/01 Kadeřník*. [online]. [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/wp-content/uploads/2022/01/69-51-H01-Kadernik.pdf#page=6&zoom=100,90,94>.

NOSEK, Michal. *Zájem učňů o tradiční řemesla uvádá. Lačný trh nemá kde brát*. [online]. [cit. 2022-9-17]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/zajem-ucnu-o-tradicni-remesla-uvada-lacny-trh-nema-kde-brat-1387155>.

NPI. *Z čeho revize vychází*. [online]. [cit. 2022-10-2]. Dostupné z: <https://velke-revize-zv.rvp.cz/z-ceho-revize-vychazi>.

NÚOV. *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání 69-51-H/01 Kadeřník*. [online]. [cit. 2022-08-20]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz/RVP/H/RVP%206951H01%20Kadernik.pdf>.

PROKOPOVÁ, Milena. *Výukový materiál pro obor Kadeřník* [online]. [cit. 2022-12-4]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/gbzof/DIPLOMOVA_PRACE_-_Bc._Milena_Prokopova.pdf.

RESERVIO. *Historie holičství: Odkud se vzal fenomén barber shop? A proč jsou tak oblíbené?* [online]. [cit. 2022-09-23]. Dostupné z:

<https://www.reservio.com/cs/blog/business-tipy/historie-holicstvi-odkud-se-vzal-fenomen-barber-shop/>.

SČMSD. *Školní vzdělávací program Kadeřník*. [online]. [cit. 2022-12-10]. Dostupné z: <https://ssospolicka.cz/wp-content/uploads/2018/05/Kade%C5%99n%C3%ADk-%E2%80%93-informace-o-oboru.pdf>.

SSA PROSTĚJOV. *Školní vzdělávací program Kadeřník*. [online]. [cit. 2022-12-10]. Dostupné z: <https://www.ssaprostejov.cz/wp-content/uploads/2019/03/%C5%A0VP-Kade%C5%99n%C3%ADk.pdf>

ŽIVNOSTENSKÁ SOKOLOV. [online]. [cit. 2022-12-13]. Dostupné z:<http://www.zivnostenska-sokolov.cz/cs/>.

Seznam použitých zkratk

ČSP – Člověk a svět práce

ICT – Informační a komunikační technologie

MŠMT – Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

PT – Průřezové téma

RVP – Rámcový vzdělávací plán

SOŠ – Střední odborná škola

SOU – Střední odborná škola

SOV – Střední odborné vzdělávání

SSA – Střední škola automobilní

ŠVP – Školní vzdělávací plán

Seznam příloh

Příloha 1: Vzor pracovního listu

Příloha 2: Příklad vypracovaného pracovního listu vybrané žákyně č. 1

Příloha 3: Příklad vypracovaného pracovního listu vybrané žákyně č. 2

Příloha 1: Vzor pracovního listu

Pracovní list pro Kadeřníky

odborný výcvik se zaměřením na PT ČSP

Část 1 - Živnost, provozovna hygiena

A) Jmenuj (až 11 možností) na jaké části je rozdělena kadeřnická provozovna?

1)	
2)	7)
3)	8)
4)	9)
5)	10)
6)	11)

B) Jak mohu (měl bych) já jako kadeřník/kadeřnice chránit své zdraví?

C) Hygiena se dělí na 4 skupiny. Napiš, co patří do každé z nich.

- a) Komunální -
- b) Děti a dorostu -
- c) Výživy -
- d) Práce -

D) Kde může kadeřník/kadeřnice získat nové dovednosti a zkušenosti? Jmenuj alespoň 3 příklady.

E) Vyber správnou odpověď na následující otázky:

1) Patří mezi povinnosti podnikatele platit sociální pojištění?	ANO / NE
2) Patří mezi povinnosti podnikatele platit zdravotní pojištění?	ANO / NE

F) Co by mělo být uvedeno v pracovní smlouvě? Jmenuj alespoň 3 věci.

G) Označ správné odpovědi na následující tvrzení: *Živnostenské oprávnění v oboru kadeřnictví a holičství může získat osoba, která:*

- je plnoletá
- prokáže, že má 6 let praxe v oboru
- je šikovná a nadšená do oboru kadeřník/holič
- kdokoliv, kdo si zažádá na úřadu
- je odborně způsobilá v daném oboru

H) Vysvětli, co znamenají pro kadeřníka *měsíční náklady*. Myslíš, že je má každý kadeřník, tedy i ten, který není OSVČ?

I) Uveď příklady toho, co pro kadeřnici/kadeřníka, který podniká, patří do měsíčních nákladů.

Část 2 - Komunikace

A) Běžně se komunikace dělí na verbální (slovní) a nonverbální (komunikace neslovní). Přiřaď do tabulky z výběru jednotlivé příklady dané komunikace.

rychlost řeči, srozumitelnost, výslovnost, mimika, postoj, oční kontakt, téma hovoru, úroveň a hloubka tématu, gesta, celkový výraz

KOMUNIKACE VERBÁLNÍ	KOMUNIKACE NONVERBÁLNÍ

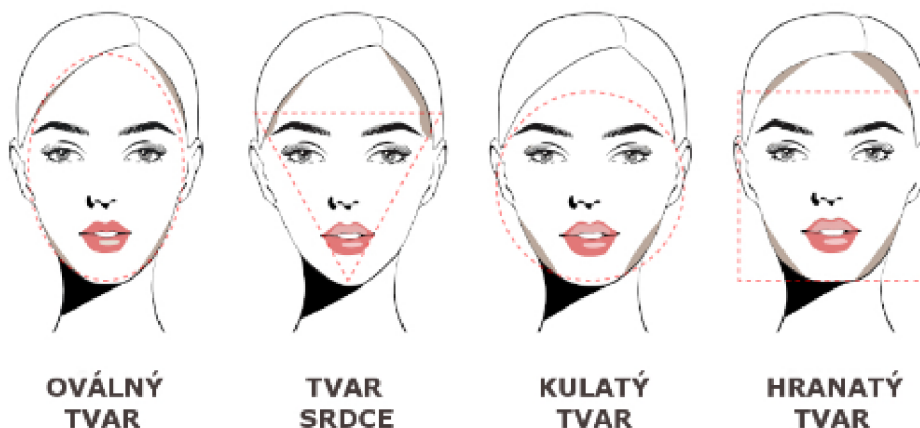
B) **Zakroužkuj** nevhodná témata, kterým by ses měl raději vyhnout při konverzaci se zákazníkem.

*náboženství počasí vztahy na pracovišti kulturní akce v místě bydliště sport výše platu
politika cestování osobní problémy rodina koníčky názory na situaci ve světě*

C) Myslíš si, že je správné, když kadeřník čeká na to, až zákazník zahájí hovor?

Zkus svůj výběr okomentovat.

D) Musíš poradit zákazníkovi s daným typem obličeje. Co bys mu poradil, aby zvolil / nezvolil za účes a proč?

Vhodné:

Nevhodné:

Výběr:

ofina

culík

objemové vlny

nesestříhané vlasy

krátké mikádo

krátký střih

sestříhané vlasy

sestříhání do obličeje

krátký rozčuch

cokoliv (všechny možnosti jsou správné)

patka

Část 3 - Vlastnosti kadeřníka

A) Kdo v životě utváří a ovlivňuje naši osobnost v průběhu vývoje?

B) Dokážeš přiřadit ke známým druhům temperamentu i charakteristiku?

choleric	člověk optimistický, nenucený, bezstarostný, extrovertní, nestálý
sangvinik	člověk citlivý, nespolečenský, vážný, umírněný, přemýšlivý
melancholik	člověk neklidný, vznětlivý, útočný, <u>stálý</u> v názorech a hodnotách
flegmatik	člověk obezřetný, rozvážný, vyrovnaný, prožívající vše povrchně

C) Napiš do obrazce, jaké myslíš, že jsou správné vlastnosti kadeřníka

D) Jaké jsou tvé vlastnosti? Do které z kategorií ze cvičení B by ses zařadil?

Můj druh temperamentu: _____

Mé vlastnosti:

Použité zdroje:

<https://www.wikiskripta.eu/w/Hygiena?fbclid=IwAR1p3owTeHqEFaRSm3qkxS6n2IZ7ZuOL04SLdsUnVd393CGY1KUQqnZy4Vc>

<https://dum.rvp.cz/materialy/hygiena-vyzivy.html>

<http://mujprofesionalnison.cz/nejcastejsi-dotazy-tykajici-se-schvaleni-provozovny-osobnich-sluzeb-hygienickou-stanici/>

<https://ppropo.mpsv.cz/>

<https://www.podnikatel.cz/>

<https://zkouskaosobnosti.cz/druhy-temperamentu.html>

<https://www.profispolecnosti.cz/cs/zalozeni-spolecnosti/zalozeni-a-provoz-holicstvi-ci-kadernictvi/a-1645/?fbclid=IwAR3H9VymarXt3mddpAlkrsv7Xq4fSqMCC17j2--SJR0ow-jlMuvkxMWtL-U>

<https://www.facebook.com/Kadernictvi.Klara.Osmancikova/>

<https://www.anr.cz/prace/verbalni-a-neverbalni-komunikace/>

<https://www.tetadogerie.cz/clanky/krasa/oblicej/draping-aneb-kouzleni-s-nbsp;tvarenkou>

Příloha 2: Příklad vypracovaného pracovního listu od žákyně č.1

Pracovní list pro Kadeřníky odborný výcvik se zaměřením na PT ČSP

Část 1 - Živnost, provozovna hygiena

A) Jmenuj (až 11 možností) na jaké části je rozdělena kadeřnická provozovna?

1) sklad	7) Recepce
2) Dětský kout	8)
3) Pracovní místnost	9)
4) Čistota	10)
5) Manikúra	11)
6) Pedikúra	

B) Jak mohu (měl bych) já jako kadeřník/kadeřnice chránit své zdraví?

Teplým oblečením, ochranných pomůcek.

C) Hygiena se dělí na 4 skupiny. Napiš, co patří do každé z nich.

- Komunální -
- Děti a dorostu -
- Výživy - Zdravé jídlo
- Práce - BOZP

D) Kde může kadeřník/kadeřnice získat nové dovednosti a zkušenosti? Jmenuj alespoň 3 příklady.

Konference, Den otevřených dveří různých kadeřnictví.

E) Vyber správnou odpověď na následující otázky:

- Patří mezi povinnosti podnikatele platit sociální pojištění?
- Patří mezi povinnosti podnikatele platit zdravotní pojištění?

ANO / NE
 ANO / NE

F) Co by mělo být uvedeno v pracovní smlouvě? Jmenuj alespoň 3 věci.

Pracovní doba; peníze; adresa kadeřnictví

G) Označ správné odpovědi na následující tvrzení: Živnostenské oprávnění v oboru kadeřnictví a holičství může získat osoba, která:

- je plnoletá
- prokáže, že má 6 let praxe v oboru
- je šikovná a nadšená do oboru kadeřník/holič
- kdokoliv, kdo si zažádá na úřadu
- je odborně způsobilá v daném oboru

H) Vysvětlí, co znamenají pro kadeřníka *měsíční náklady*. Myslíš, že je má každý kadeřník, tedy i ten, který není OSVČ?

Má náklady.

I) Uveď příklady toho, co pro kadeřnici/kadeřníka, který podniká, patří do měsíčních nákladů.

- Zboží (barvy, šelky, tužidla)
- Energie

Část 2 - Komunikace

A) Běžně se komunikace dělí na verbální (slovní) a nonverbální (komunikace neslovní). Přiřaď do tabulky z výběru jednotlivé příklady dané komunikace.

rychlost řeči, srozumitelnost, výslovnost, mimika, postoj, oční kontakt, téma hovoru, úroveň a hloubka tématu, gesta, celkový výraz

KOMUNIKACE VERBÁLNÍ	KOMUNIKACE NONVERBÁLNÍ
Rychlost řeči	Mimika
Srozumitelnost	Postoj
Výslovnost	oční kontakt
úroveň a hloubka tématu	Gesta
Celkový výraz	téma hovoru

B) Zakroužkuj nevhodná témata, kterým by ses měl raději vyhnout při konverzaci se zákazníkem.

náboženství / počasí / vztahy na pracovišti / kulturní akce v místě bydliště / sport / výše platu
politika / cestování / osobní problémy / rodina / koníčky / názory na situaci ve světě

C) Myslíš si, že je správné, když kadeřník čeká na to, až zákazník zahájí hovor?

Zkus svůj výběr okomentovat.

Ne není.
Konverzaci by měl zahájit sám kadeřník.

D) Musíš poradit zákazníkovi s daným typem obličeje. Co bys mu poradil, aby zvolil / nezvolil za účes a proč?

OVÁLNÝ
TVAR

TVAR
SRDCE

KULATÝ
TVAR

HRANATÝ
TVAR

Vhodné: *čoch*

*rozecuch
objem*

sestřich

*obličejový
sestřich*

Nevhodné: */*

ofina

patka

ofina

Výběr:

ofina

objemové vlny

krátké mikádo

sestřihané vlasy

krátký rozecuch

patka

culík

nesestřihané vlasy

krátký střih

sestřihání do obličeje

cokoliv (všechny možnosti jsou správné)

Část 3 - Vlastnosti kadeřníka

A) Kdo v životě utváří a ovlivňuje naši osobnost v průběhu vývoje?

Rodina

B) Dokážeš přiřadit ke známým druhům temperamentu i charakteristiku?

choleric	člověk optimistický, nenucený, bezstarostný, extrovertní, nestálý
sangvinik	člověk citlivý, nespolečenský, vážný, umírněný, přemýšlivý
melancholik	člověk neklidný, vznětlivý, útočný, stálý v názorech a hodnotách
flegmatik	člověk obezřetný, rozvážný, vyrovnaný, prožívající vše povrchně

C) Napíš do obrazce, jaké myslíš, že jsou správné vlastnosti kadeřníka

Pozitivita

Ublizeno / čistota

Vřelost

Přiměřená úbekaost

Umění

D) Jaké jsou tvé vlastnosti? Do které z kategorií ze cvičení B by ses zařadil?

Můj druh temperamentu: Sangvinik

Mé vlastnosti: Jsem dokonalost sama sebou.

Použité zdroje:

https://www.wikiskripta.eu/w/Hygiena?fbclid=IwAR1p3owTeHqEFaRSm3qkxS6n2IZ7uOL04SI.dsUnVd393CGY1KUQq_nZy4Vc

<https://dum.rvp.cz/materialy/hygiena-vyzivy.html>

<http://majiprofesionalsalon.cz/nejcastejsi-dotazy-tykajici-se-schvaleni-provozovny-osobnich-sluzeb-hygienickou-stanic/>

<https://pprop.mpsv.cz/>

<https://www.podnikatel.cz/>

<https://zkouškanskosti.cz/druhy-temperamentu.html>

<https://www.profspolecnosti.cz/cs/zalozeni-spolecnosti/zalozeni-a-provoz-holicstvi-ci-kadernictvi/a-1645?fbclid=IwAR3H9VymarXt3mddpAlkrsv7Xq4fSgMCC17j2--SJROow-jlMuvkxMwL-U>

<https://www.facebook.com/Kadernictvi.Klara.Osmancikova/>

<https://www.anr.cz/prace/verbalni-a-neverbalni-komunikace/>

<https://www.tetadrogerie.cz/clanky/krasa/oblicej/draping-aneb-kouzleni-s-nbsp;tvarenkou>

Příloha 3: Příklad vypracovaného pracovního listu vybraného žákyně č. 2

Pracovní list pro Kadeřníky

odborný výcvik se zaměřením na PT ČSP

Část 1 - Živnost, provozovna hygiena

A) Jmenuj (až 11 možností) na jaké části je rozdělena kadeřnická provozovna?

- 1) PRACOVNÍ MÍSTNOSTI
- 2) TOALETY
- 3) SKLAD NA PŘEDLOŽKY
- 4) MÍSTNOST PRO KAMERUNACE
- 5) OČEKÁVNÁ
- 6) SÁTKA
- 7) WC PRO KAMERUNACE
- 8)
- 9)
- 10)
- 11)

B) Jak mohu (měl bych) já jako kadeřník/kadeřnice chránit své zdraví?

POUŽÍVÁNÍ ZDR. OBUVÍ

C) Hygiena se dělí na 4 skupiny. Napiš, co patří do každé z nich.

- a) Komunální - UKLÍŠENÍ ; POPELNIČKY
- b) Děti a dorostu -
- c) Výživy - KVALITA POTRAVIN
- d) Práce - OCHRANA ZDRAVÍ

D) Kde může kadeřník/kadeřnice získat nové dovednosti a zkušenosti? Jmenuj alespoň 3 příklady.

ŠKOLENÍ ; LITERATURA ; SOC. SÍŤ

E) Vyber správnou odpověď na následující otázky:

- 1) Patří mezi povinnosti podnikatele platit sociální pojištění? ANO / NE
- 2) Patří mezi povinnosti podnikatele platit zdravotní pojištění? ANO / NE

F) Co by mělo být uvedeno v pracovní smlouvě? Jmenuj alespoň 3 věci.

DATUMI NASTUPU ; JEČKA PRAC. POMĚRU
CO BUDE DĚLAT

G) Označ správné odpovědi na následující tvrzení: Živnostenské oprávnění v oboru kadeřnictví a holičství může získat osoba, která:

- je plnoletá
- prokáže, že má 6 let praxe v oboru
- je šikovná a nadšená do oboru kadeřník/holič
- kdokoliv, kdo si zažádá na úřadu
- je odborně způsobilá v daném oboru

- H) Vysvětli, co znamenají pro kadeřníka *měsíční náklady*. Myslíš, že je má každý kadeřník, tedy i ten, který není OSVČ?

NE NEMA

- I) Uveď příklady toho, co pro kadeřníka/kadeřníka, který podniká, patří do měsíčních nákladů.

MATERIÁL ELEKTRINA; VODA
MÁSTEM

Část 2 - Komunikace

- A) Běžně se komunikace dělí na verbální (slovní) a nonverbální (komunikace neslovní). Přiřaď do tabulky z výběru jednotlivé příklady dané komunikace.

rychlost řeči, srozumitelnost, výslovnost, mimika, postoj, oční kontakt, téma hovoru, úroveň a hloubka tématu, gesta, celkový výraz

KOMUNIKACE VERBÁLNÍ	KOMUNIKACE NONVERBÁLNÍ
RYCHLOST ŘEČI	POSTOJ
SROZUMITELNOST	OČNÍ KONTAKT
VÝSLOVNOST	CELKOVÝ VÝRAZ
MIMIKA	
ÚROVEŇ A HLUBKA TÉMATU	

- B) Zakroužkuj nevhodná témata, kterým by ses měl raději vyhnout při konverzaci se zákazníkem.

náboženství počasí vztahy na pracovišti kulturní akce v místě bydliště sport výše platu
politika cestování osobní problémy rodina koníčky názory na situaci ve světě

- C) Myslíš si, že je správné, když kadeřník čeká na to, až zákazník zahájí hovor? NE

Zkus svůj výběr okomentovat.

JAK KDO ...

D) Musíš poradit zákazníkovi s daným typem obličeje. Co bys mu poradil, aby zvolil / nezvolil za účes a proč?

OVÁLNÝ
TVAR

TVAR
SRDCE

KULATÝ
TVAR

HRANATÝ
TVAR

Vhodné:

VŠECHNO

KRÁTKÉ
ROZCUC;
VLASY

SESTŘÍHANÉ
VLASY

SESTŘÍHANÉ
DO OBLIČEJE

Nevhodné:

NE

NESESTŘÍHANÉ
VLASY

KRÁTKÝ
STŘICH

KRÁTKÉ
MIKÁDO

Výběr:

ofina

culík

objemové vlny

nesestřihané vlasy

krátké mikádo

krátký střih

sestřihané vlasy

sestřihání do obličeje

krátký rozčuch

cokoliv (všechny možnosti jsou správné)

patka

Část 3 - Vlastnosti kadeřníka

A) Kdo v životě utváří a ovlivňuje naši osobnost v průběhu vývoje?

RODINA

B) Dokážeš přiřadit ke známým druhům temperamentu i charakteristiku?

choleric		člověk optimistický, nenucený, bezstarostný, extrovertní, nestálý
sangvinik		člověk citlivý, nespolečenský, vážný, umírněný, přemýšlivý
melancholik		člověk neklidný, vznětlivý, útočný, stálý v názorech a hodnotách
flegmatik		člověk obezřetný, rozvážný, vyrovnaný, prožívající vše povrchně

C) Napiš do obrazce, jaké myslíš, že jsou správné vlastnosti kadeřníka

PŘÍJEMNÁ
ČISTÁ
PRACOVITÁ
ŠIKOVNÁ
VOŇAVÁ

D) Jaké jsou tvé vlastnosti? Do které z kategorií ze cvičení B by ses zařadil?

Můj druh temperamentu: SANGVINIK - FLEGMATIK

Mé vlastnosti: MILÁ; ŠIKOVNÁ

Použité zdroje:

- <https://www.wikiskripta.eu/w/Hygiena?fbclid=IwAR1p3owTeHqEFaRSm3qkxS6n2IZ7ZuOL04SLdsUnVd393CGY1KUQq nZy4Vc>
- <https://dam.rvp.cz/materialy/hygiena-vyzivy.html>
- <http://majprofesionalniasalon.cz/nejcastejsi-dotazy-tykajici-se-schvaleni-provozovny-osobnich-sluzeb-hygienickou-stanicí/>
- <https://ppepo.mpsv.cz/>
- <https://www.podnikatel.cz/>
- <https://zkouskaosobnosti.cz/druhy-temperamentu.html>
- <https://www.profispolcnosti.cz/cs/zalozeni-spolcnosti/zalozeni-a-provoz-holicstvi-ci-kadernictvi/a-1645/?fbclid=IwAR3H 9VymarX13mddpA1krsv7Xq4fSqmCC17j2--SJR0ow-jlMuvkxMwIL-U>
- <https://www.facebook.com/Kadernictvi.Klara.Osmancikova/>
- <https://www.anr.cz/prace/verbalni-a-neverbalni-komunikace/>
- <https://www.tetadogerie.cz/clanky/krasa/oblicej/draping-aneb-kouzeni-s-nbsp;tvarenkou>